

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Postoje žáků druhého stupně vybraných základních škol k LGBT

The Attitude of Pupils of Selected Upper Primary Schools

Towards LGBT

Nikola Beranová

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Hanušová, PhD.
Studijní program: Učitelství pro střední školy
Studijní obor: N BI – VZ

Odevzdáním této diplomové práce na téma Postoje žáků druhého stupně vybraných základních škol k LGBT potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného, nebo stejného titulu.

Praha, 1. 4. 2022

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala především vedoucí své diplomové práce PhDr. Jaroslavě Hanušové, Ph.D. za cenné rady, připomínky, doporučení, a především za věnovaný čas.

ABSTRAKT

Diplomová práce „Postoje žáků druhého stupně vybraných základních škol k LGBT“ se zabývá tematikou odlišných sexualit a postoji, které k LGBT zaujímají současní žáci základních škol. Práce je složena ze dvou hlavních částí, teoretické a praktické. V teoretické části je několik kapitol, které poskytují základní informace o LGBT, sexualitě a dalších konkrétních pojmech ze sexuologie. Dále následuje část zabývající se feminismem ve vztahu k problematice, kterou se práce zabývá. Navazuje zpracování legislativy, která se týká registrovaného partnerství, změny pohlaví nebo péče o dítě homosexuálními páry. Na poslední část legislativy navazuje podkapitola, která řeší rodičovství gayů a leseb. Jelikož se LGBT lidé, a homosexuálové obzvlášť, setkávají i v současné společnosti s projevy nenávisti, byla zařazena i krátká podkapitola o homofobii. Poslední podkapitolou teoretické části je její shrnutí. Dále navazuje praktická část. V této části práce bylo hlavním cílem zjistit, jaké konkrétní postoje a názory mají žáci 8. ročníků různých základních škol v Praze, na Vysočině a v Moravskoslezském kraji. Metodickým nástrojem, pomocí kterého byl výzkum realizován, byl dotazník. Dotazník obsahoval otázky, které se týkaly projevů náklonnosti leseb a gayů na veřejnosti, výchovy dětí homosexuálními rodiči, kontakt s vrstevníky, kteří se identifikují jako příslušníci LGBT a další. Výsledky dotazníku byly poté zpracovány a analyzovány. Díky tomu bylo zjištěno, že respondenti z vybraných základních škol zaujímají převážně kladné a tolerantní postoje k LGBT. V celém dotazníku zvolilo minimálně jednu odpověď vyjadřující negativní postoj pouze 89 (36,8 %) respondentů z 242 (100 %) žáků, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, zbytek volil pouze odpovědi neutrální a pozitivní. Žáci se zároveň podle porovnání počtu jednotlivých odpovědí staví pozitivněji k homosexualitě žen než k homosexualitě mužů. Na otázky týkající se lesbicismu bylo zaznamenáno 51 % kladných odpovědí, na otázky týkající se gayů to bylo 45 % kladných odpovědí. V rámci zpracování výzkumných otázek byla práce zaměřena dále například na vliv náboženského vyznání na postoj k LGBT. Výsledkem a doporučením, které vychází z této práce a které je možné praktikovat ve výuce výchovy ke zdraví a jiných obsahově totožných předmětech, je příprava na výuku týkající se LGBT pro 9. ročníky základních škol.

KLÍČOVÁ SLOVA

lesba, gay, bisexuál, transgender, heterosexuality, homosexualita, žák, základní škola

ABSTRACT

The diploma thesis "Attitudes of Pupils of Selected Upper Primary Schools towards LGBT" is concerned with the topic of different sexualities and attitudes towards LGBT among current upper primary school pupils. The thesis consists of two main parts, theoretical and practical. In the theoretical section, several chapters provide basic information about LGBT, sexuality, and other specific concepts in sexology. There is also a section dealing with feminism concerning the issues addressed in this thesis. Feminism is followed by an elaboration of legislation relating to civil partnerships, gender reassignment, or child custody by gay couples. The last section is linked with next sub-chapter that addresses gay and lesbian parenting. As LGBT people, and homosexuals in particular, face hate speech in contemporary society, a short subchapter on homophobia has been included. The last sub-chapter of theoretical part is a brief summary of the whole chapter. The practical part follows, and the main aim of this part was to determine what specific attitudes and opinions are held by 8th-grade pupils in different primary schools in Prague, Vysočina, and Moravian-Silesian regions. The methodological tool used to conduct the research was a questionnaire. The questionnaire contained questions concerning public displays of affection towards lesbians and gays, the upbringing of children by homosexual parents, contact with peers who identify as LGBT, and others. The results of the questionnaire were then compiled and analyzed. As a result, it was found that the respondents of the selected primary schools have predominantly positive and tolerant attitudes towards LGBT. At the same time, they also have a more positive attitude towards female homosexuality than male homosexuality. In the elaboration of the research questions, the thesis further focused, for example, on the influence of religion on attitudes towards LGBT. As an outcome and a recommendation based on this work, which can be applied in teaching health education and other content-identical subjects, is a structure of teaching lesson on LGBT issues for 9th-grade primary schools was developed.

KEYWORDS

lesbian, gay, bisexual, transgender, heterosexuality, homosexuality, pupil, school

Obsah

ÚVOD	6
1 TEORETICKÁ ČÁST	8
1.1 LGBT	8
1.2 VYBRANÉ POJMY ZE SEXUOLOGIE.....	8
1.3 VYBRANÉ MEZNÍKY FEMINISMU VE VZTAHU K LGBT	12
1.4 LEGISLATIVA ČR TÝKAJÍCÍ SE LGBT	14
1.5 HOMOPARENTALITA	16
1.6 HOMOFOBIE	18
1.7 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI.....	19
2 PRAKTICKÁ ČÁST	20
2.1 METODOLOGIE.....	21
2.2 VÝSLEDKY	25
2.3 DISKUSE A KOMPARACE DAT	49
2.4 EDUKAČNÍ MATERIÁL	60
2.5 SHRNUÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	64
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	67
SEZNAM PŘÍLOH	71

Úvod

V poslední době se ve společnosti projevují dopady sexuální revoluce a sexuální svobody mnohem intenzivněji než kdy dříve. Nejde pouze o viditelné projevy sexuality jako takové, ale především o svobodné a individuální projevy genderové příslušnosti, volnost v sexuální orientaci a v sexuálním chování. V současné společnosti dále postupně dochází k odtabuizování homosexuality, se kterou se lze dnes běžně setkávat a ke které se moderní svět staví postupně čím dál více tolerantněji. Stále častěji jsou probírány otázky homosexuality na legislativní úrovni, kdy přibývá počet států, které se snaží vyjít homosexuálním párům vstříc a zajišťuje jim srovnatelné podmínky jako mají páry heterosexuální. Homosexuálové ale nejsou jedinou skupinou, o které z médií slycháváme. Dále se můžeme mnohem frekventovaněji setkat s tématy lidí různých sexuálních orientací, s lidmi neidentifikujícími se ani jako ženy, ani jako muži, nebo s jedinci, kteří prošli chirurgickou změnou pohlaví. Proto se také množí organizace a seskupení, která příslušné jedince sdružují a snaží se bojovat za jejich postavení ve společnosti.

Tato práce bude věnována skupině lidí označujících se zkratkou LGBT, do které spadají homosexuálové, bisexuálové a transgender osoby. Zkratka LGBT není novinkou ani jako samotná tematika sexuality a pohlaví. Přesto se stále setkáváme s poměrně různorodými reakcemi na tuto tematiku a postoje lidí jsou také rozmanité – od tolerantních a podporujících po velmi konzervativní až nenávislné. Jak ale problematiku LGBT vnímá generace dnešních dětí? Právě tato otázka bude řešena na následujících stranách této diplomové práce v její praktické části. Výzkum bude zaměřen na děti ve věku 13–14 let, tedy na budoucí generaci, která by teoreticky mohla ovlivnit vývoj situace LGBT komunity v České republice.

Této diplomové práci předcházela bakalářská práce s názvem „Znalosti žáků vybraných středních škol o problematice LGBT“. V této práci bude tedy řešena tematicky podobná problematika, ale se zcela odlišným cílovým zaměřením. Na rozdíl od předchozí práce, která se zabývala především znalostmi žáků o problematice LGBT, tato aktuální práce bude zaměřena především na zjišťování postojů.

Diplomová práce s názvem „Postoje žáků druhého stupně vybraných základních škol k LGBT“ se skládá ze dvou základních kapitol. První z nich je část teoretická a druhá část praktická. V teoretické části se řeší témata, která se dotýkají skupiny LGBT, jsou zde například objasňovány pojmy ze sexuologie, na které navazuje podkapitola o feminismu, a také je zde zmíněna legislativa týkající se LGBT komunity. Následuje část o

homoparentálních rodinách a homofobii. První kapitulu této práce uzavírá stručné shrnutí teorie. Praktická část je věnována výzkumu, který se snažil zjistit postoje žáků vybraných základních škol k LGBT. Jsou zde zaznamenány cíle výzkumu a výzkumné otázky, dále informace o výzkumném vzorku, metodách a výzkumném nástroji. Data získaná z výzkumu jsou zde zpracována a přehledně vyhodnocena. Jako poslední část druhé kapitoly je uvedena vzorová příprava na výuku týkající se tématu LGBT. Uvedená příprava je doporučena k realizaci na vybrané základní škole na základě zjištěných dat a informací z výzkumu. Tato podkapitola zahrnuje i porovnání dvou vybraných učebnic. Dále následuje krátké shrnutí praktické části a jako poslední je uveden seznam použitých zdrojů a seznam příloh.

1 Teoretická část

První kapitola této diplomové práce je čistě teoretická. Na úvod je vysvětleno to nejpodstatnější, tedy zkratka LGBT, která se vyskytuje i v názvu práce. Dále se teorie věnuje některým pojmům ze sexuologie, které jsou v průběhu práce zmiňovány, objevují se i v dotazníku a jsou důležité pro celkové pochopení problematiky. Jedná se o pojmy sexualita, sexuální orientace, pohlavní identita, transsexualita a téma gender vs. pohlaví. Na tematiku aspektů genderu navazuje podkapitola o feminismu, který sehrál důležitou roli ve zrovnoprávnění mužského a ženského pohlaví ve společnosti. Následuje tematicky zcela odlišná podkapitola, ve které je uvedena legislativa České republiky dotýkající se LGBT komunity. Je zde zmiňován především zákon o registrovaném partnerství. Po legislativě pokračuje podkapitola zabývající se rodinami s homosexuálními rodiči. Na téma rodiny navazuje podkapitola věnovaná homofobii, se kterou se mohou potýkat nejen členové právě zmíněných rodin s homosexuálními rodiči. Na závěr je uvedeno krátké shrnutí teoretické části.

1.1 LGBT

Tato diplomová práce nese ve svém názvu zkratku LGBT, kterou je důležité objasnit jako první. Zkratka LGBT symbolizuje pojmy lesba, gay, bisexuál a transgender. Těmto pojmům se bude teorie věnovat v následujících částech práce. Ke zkratce LGBT se v současné době často pojí i další písmena, například Q reprezentující slovo queer, které zastřešuje příslušníky jiných sexuálních orientací a pohlaví. Slouží zde pro zachování rozmanitosti a poskytuje prostor i pro ty, kteří se nezařazují do již zmíněných kategorií. Někdy se také můžeme setkat s vysvětlením, že písmeno Q značí anglické slovo questioning, tedy pochybující. Pochybujícím je zde chápán ten, kdo si se svou sexuální orientací není jistý nebo s ní není ještě zcela ztotožněn (Sloboda, 2016). Dále může být přidáno písmeno I označující intersexuály, anebo znaménko + zahrnující všechny, kteří se neřadí do již zmíněných skupin a zároveň se neidentifikují jako heterosexuálové (Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny, 2007). LGBT+ komunitu tedy nelze považovat za homogenní seskupení. Je to velmi rozmanitá skupina a v podstatě lze obecně říct, že co se týče sexuální orientace a pohlavní identifikace, nezahrnuje pouze heterosexuály.

1.2 Vybrané pojmy ze sexuologie

Aby bylo možné správně pochopit výše zmíněné pojmy, které jsou zastoupeny ve zkratce LGBT, je důležité znát některé oblasti týkající se sexuologie. Některá témata, mezi která

byla vybrána například sexualita, sexuální orientace, pohlavní identita, transsexualita, intersexualita a gender a pohlaví, budou dále stručně vysvětlena.

Sexualita

Sexualita je člověku přirozená, dotýká se mnoha oblastí lidského života. Zahrnuje sex jako samotný fyzický akt, intimitu jako spíše psychologickou stránku věci, dále také například genderovou roli a v neposlední řadě sexuální identitu a sexuální orientaci (Weiss, 2010). Z jazykového hlediska je slovo sexualita součástí slov homosexualita, heterosexualita, transsexualita nebo intersexualita, které budou popsány dále.

Sexuální orientace

Sexuální orientaci lze popsat jako erotické, anebo citové preference daného člověka. Je to stav, který není zvolený, je vrozený a neměnný. Rozlišujeme heterosexuální orientaci, při které je jedinec orientován na opačné pohlaví (žena – muž/ muž – žena). Homosexuální orientaci, kdy se člověk sexuálně orientuje na totožné pohlaví jako jeho vlastní (žena – žena/ muž – muž) a podle některých autorů i bisexuální orientaci (muž – žena i muž/ žena – muž i žena). Odborníci se ale stále neshodují na tom, zda je bisexualita formou sexuální orientace. Například podle profesora Petra Weisse, předního českého sexuologa, jsou bisexuálové „ve skutečnosti ego-dystonní homosexuálové snažící se o heterosexuální vztahy.“ (Weiss, 2009, str. 29).

Podle jiných zdrojů neexistuje čistě vyhraněná homosexuální, nebo heterosexuální orientace. Sexuální orientace může být chápána jako škála a jedinec je vždy přikloněn na jeden její pól podle míry preference mužského či ženského pohlaví jako cíl zaměření své sexuality. Bisexualita sama o sobě je velmi složitě identifikovatelná, neexistují měřitelné parametry, které by jasně určily, kdo je bisexuál. Faktem je ale to, že určitá skupina se takto cítí a označení bisexuál používá. V mladším věku je bisexuální orientace považována spíše za fázi experimentování či zakrývání homosexuality z mnoha rozličných důvodů (Sloboda, 2016; Weiss, 2006).

Je důležité nezaměňovat sexuální orientaci za sexuální chování. V některých případech může homosexuální jedinec prokazovat heterosexuální chování (homosexuální dívka má vztah s chlapcem z jiných důvodů než romantických a erotických – například kvůli nátlaku rodiny). A naopak, heterosexuální lidé mohou v určitých situacích projevovat homosexuální chování. (Fifková, 2009; Weiss, 2010; Zvěřina 2012). Sexuální orientace taktéž není totožná se sexuální, respektive pohlavní identitou.

Pohlavní identita

Jak už samotné označení sexuální (nebo pohlavní) identita napovídá, jedná se o to, jak se člověk sám identifikuje, zda se považuje za muže či ženu. Tento pocit příslušnosti k určitému pohlaví je čistě vnitřní záležitostí bez ohledu na biologické pohlaví, které je geneticky předurčené. Sexuální identita se pravděpodobně formuje i po narození, zhruba do 3 let dítěte (Fafejta, 2016).

V komunitě LGBT se často setkáváme s tím, že se členové identifikují jako nebinární. Necítí se v souladu tedy ani s mužským, ani s ženským rodem. Pro oslovení často používají zájmeno oni místo ona/on. Tím se odlišují od transsexuálů a intersexuálů (Fafejta, 2009). Problematika transsexuality a intersexuality bude vysvětlena na následujících řádcích.

Transsexualita

Z výše uvedeného vysvětlení pohlavní identity vyplývá, že jedinec se může dostat do situace, kdy je jeho biologické pohlaví v rozporu s tím, jak sám sebe identifikuje. Tento stav je označován jako transsexualita neboli transgender a je považován za poruchu, která se v anglickém jazyce nazývá gender dysphoria. Podle MKN 10 je transsexualita definována jako touha žít a být uznáván jako člen opačného pohlaví. Tuto touhu doprovází silné přání podstoupit chirurgickou a hormonální léčbu, aby tělo jedince odpovídalo biologickým znakům opačného pohlaví. Transsexuály lze tedy rozdělit do dvou skupin, které můžeme označit jako MtF a FtM. MtF označuje muže (male) který se cítí být ženou (female). FtM označuje naopak ženu (female), která se cítí být mužem (male). Transsexualitu dále doprovází pocity nesouladu pohlavní identity s vlastním biologickým pohlavím. Tato porucha je velmi obtížně diagnostikovatelná, jelikož se její stanovení opírá téměř pouze o subjektivní názor daného jedince. Pro stanovení pozitivní diagnózy transsexuality musí pocity rozporu nepřetržitě trvat déle než dva roky. (Fifková, 2002; Weiss, 2010). Pokud jedinec projeví zájem a splní všechna právní kritéria, může podstoupit chirurgickou přeměnu pohlaví (Fifková, 2002; Fifková, 2008). Podmínky, které je nutné splnit pro proces transformace pohlaví jsou mimo jiné uvedeny v zákoně č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Pacient, který se rozhodne podstoupit změnu pohlaví, musí tedy splnit několik kritérií. Jedním z nejdůležitějších aspektů je tzv. real life test, tedy test skutečného života, ve kterém pacient prokazuje, že je schopen žít a fungovat jako příslušník opačného pohlaví. To zahrnuje například i neformální změnu jména na neutrální tvar (například přezdívky jako Míša nebo Peťa). Poté následuje hormonální terapie, při které dochází ke změně hlasu, tvaru postavy, změnám v růstu ochlupení a podobně. Pokud

pacient prokáže, že je definitivně rozhodnutý, a pokud přesvědčí specializovanou komisi, že je schopen žít jako příslušník opačného pohlaví, může mu být umožněna změna pohlaví. Legislativně se chirurgickým zákrokem změny pohlaví zabývá zákon č. 373/2011 Sb. o specifických zdravotních službách. Tento zákon bude zmiňován i v části, která bude pojednávat o legislativní situaci v ČR ve vztahu k LGBT (Fifková, 2002; Fifková 2008).

Intersexualita

Pojem intersexualita se na rozdíl od transsexuality a nebinární pohlavní identity týká čistě biologického pohlaví. Jako intersexuály označujeme jedince, kteří nemají čistě vyvinuté znaky pouze jednoho pohlaví, ale obou. Jejich pohlavní znaky jsou tedy smíšené. Další variantou mohou být chybějící pohlavní znaky. V těchto případech tedy nelze jasně definovat, zda se jedná o muže či ženu (Fafejta, 2009). V některých zemích světa byly z těchto důvodů přijaty zákony uznávající třetí pohlaví, jako příklad je možné uvést sousední Německo nebo Austrálii. Zde se tedy jedinec nemusí hlásit ani ke kategorii muž, ani ke kategorii žena. Podle německého Zákona o občanském stavu, § 22 odst. 3, není nutné při narození dítěte označit v rodném listě pohlaví za mužské nebo ženské. Je možné označení pohlaví zcela vynechat nebo vybrat označení „divers“, což v překladu znamená různorodý nebo rozličný (Personenstandsgesetz (PStG): § 22 Fehlende Angaben, abs. 3.).

Gender a pohlaví

V tématice týkající se LGBT je také často diskutována otázka rodové identity. V zásadě je nutné odlišit pojem gender a pohlaví. Pohlaví je vnímáno jako biologická složka, je určeno tím, zda se jedinec narodí s mužskými, či ženskými pohlavními orgány, a ve většině případů je jasně rozpoznatelné. Zatímco gender, slovo, které původně sloužilo v angličtině pro označení gramatického rodu, je považováno za sociální rod, který může být totožný s biologickým pohlavím, ale také nemusí. Dále také nemusí být jasně zřetelné vyhranění genderu na čistě mužskou, nebo čistě ženskou roli, což dokazuje proměnlivost a tvárnost konceptu gender (Kuby, 2014). Gender tedy můžeme označit jako vyjádření rozdílů mezi muži a ženami, které se však nedotýkají biologických (tedy tělesných) aspektů pohlaví. Tyto rozdíly lze popsat po stránce historické, psychologické, kulturní nebo sociální. Tradičně přiřazujeme ženskému biologickému pohlaví i ženskou genderovou roli a naopak, mužskému biologickému pohlaví přisuzujeme automaticky mužské genderové role. Genderové role zahrnují charakteristické vzorce chování, vlastnosti a schopnosti, které jsou připisovány mužům, nebo ženám danou konkrétní společností. Genderové role se mohou svými obsahy v jednotlivých společnostech lišit, a proto neexistují univerzální vzorce

ženského, nebo mužského chování. Například odchod otce ze zaměstnání na mateřskou dovolenou je stále v některých zemích nemyslitelný, jelikož mateřská dovolená je zahrnuta v genderové roli ženy. V mnoha kulturách je od pradávna zakořeněna skutečnost, že žena je nesamostatná, méněcennější a podřízená muži. I v současné době společnost stále podléhá genderové stereotypizaci, kdy je například citlivost, emotivnost a větší vazba na rodinu prisuzována ženám, kdežto muži jsou označováni jako racionálnější a celkově „silnější“ pohlaví. Nestejná práva žen a mužů jsou zakotvena hluboko v historii, jako příklady lze uvést nemožnost studia pro ženy nebo jejich volební práva. Jako reakce na nerovnoprávnost žen a mužů v mnoha aspektech vzniklo ženské hnutí označované jako feminismus, které se během posledního století snaží prosazovat rovnocennost obou pohlaví (Decarli Valdřová, 2004, 1. kapitola; Kalnická, 2009).

1.3 Vybrané mezníky feminismu ve vztahu k LGBT

V této podkapitole se teorie bude věnovat feminismu a vysvětlení významu tohoto pojmu. Dále bude zmíněna také stručná historie a současná situace hnutí. Pojmem feminismus se v současné době rozumí životní postoj nebo myšlenkový směr, jehož jádrem je usilování o rovnoprávnost žen a mužů. Snaží se řešit kulturní původ nerovnosti mezi pohlavími, nabývání genderové identity během dětství a zabývá se například i otázkami mateřství a otcovství (Decarli Valdřová, 2004, 1. kapitola; Kalnická, 2009). Původ těchto názorů vychází z obecné snahy o emancipaci žen. Forma této snahy a její cíle či požadavky se historicky mění, společnými vlastnostmi je většinou touha rozvolnit definice mužských a ženských rolí na základě myšlenky, že tyto role jsou určovány společností, nikoliv biologicky, a proto je lze změnit (Zvěřina, 2004).

Historie

Dějiny feminismu zahrnují podle většiny autorů tři vlny. Podle Kalnické o první vlně „můžeme hovořit až od první poloviny 19. století“ (Kalnická, 2009, str. 70). Podle Havelkové „probíhala jeho první vlna od poslední třetiny 18. století ...“ (Decarli Valdřová, 2004, 6. kapitola, str. 169). Konec první vlny obě autorky datují do třicátých let 20. století. Před první vlnou feminismu, a i v jejím průběhu, pohlížela většina legislativních dokumentů na ženu jako na majetek muže. Žena jako samostatná osoba neměla téměř žádná práva, ať už se týkala možnosti volit, vzdělání nebo vlastnictví majetku. Dívčím a ženám bylo taktéž odíráno právo projevovat svou sexualitu nebo svobodně si vybrat budoucího manžela. Nejvýznamnější události zlepšující tehdejší situaci žen se odehrály v USA a Velké Británii a odstartovaly přiznávání volebních práv ženám po celém světě (I přesto

bylo volební právo v některých zemích ženám přiznáno až v pozdním 20. století.). K základním požadavkům feministek první vlny patřilo i právo na vzdělání všech žen, ekonomická nezávislost a svoboda v manželství. První vlna odezněla v důsledku změn v celosvětové politické i společenské situaci, které nastaly po první světové válce (Havelková, 2004; Kalnická, 2009).

Druhá vlna je datována od 60. let 20. století do 80. let 20. století a je spjata například i s hnutím hippies a s boji za rovnoprávnost minorit ve společnosti. Kvůli tehdejšímu politickému režimu v České republice se tato fáze feminismu nedotkla našeho území tolik jako první vlna. Druhá vlna na rozdíl od první přinesla široké spektrum nových oblastí, za které tehdejší hnutí bojovalo. Šlo například o možnost kontroly nad vlastním tělem, což zahrnovalo i právo na potrat, dále možnost realizace svých vlastních cílů a naplnění potenciálu. Zároveň se během druhé vlny začal projevovat vědecký přístup k věci – začala se řešit psychologická rovina rozdílů mezi muži a ženami, formování genderové identity, kulturní zakořenění podřízenosti žen vůči mužům a původ tohoto stavu. Cílem druhé vlny nebylo naprosté ztotožnění mužského a ženského elementu ve společnosti, ale především postavení přirozených rozdílů na stejnou úroveň. V této době se začal projevovat zájem i o prožívání mužů, o jejich emoční stránku osobnosti a docházelo ke kritice společnosti za tlak na muže v jejich tradičních rolích, tedy obdobně jako na ženy (Havelková, 2004; Kalnická, 2009).

Od 90. let minulého století probíhá třetí vlna feminismu, hovoříme tedy o feministickém hnutí současnosti. Zásadní změnou oproti prvním dvěma vlnám je, že feminismus je pevně ukotven ve vědeckých kruzích a jeho témata jsou řešena na univerzitních půdách. Je dostupné množství literatury pro odborníky i laickou veřejnost. Dále se rozvíjejí další proudy a odvětví feminismu, existuje několik feministických trendů, přičemž každý z nich řeší tematicky odlišné aspekty. (Kalnická, 2009; Sokolová, 2004).

Pro účely tohoto textu můžeme zmínit proud postmoderního feminismu, který zastává názor, že ženství (i mužství) je nestálá identita. Považuje gender za roli, do které se člověk stylizuje – nějakým způsobem se pro tuto roli obléká, učí se dané chování atd. Tyto myšlenky dále rozvíjí queer teorie, která říká, že gender je spektrum, a ne pouze dva protikladné binární póly. Chápe gender jako osobní záležitost a upřednostňuje možnost jeho svobodného individuálního vyjádření (Sokolová, 2004).

Dále je tematicky vhodné uvést proud lesbického separatistického feminismu, jehož základní tezí je to, že homosexuální a heterosexuální ženy jsou dvě zcela odlišné skupiny

lidí, nezávisle na tom, že jejich biologické pohlaví je totožné. Homosexuální ženy jsou společností často označovány za neženské, často trpí větší mírou stigmatizace a diskriminace ve společnosti v porovnání s ženami heterosexuálními. Proto se tento proud vymezuje odlišnými požadavky a cíli než feminismus heterosexuálních žen (Sokolová, 2004).

Jedním z prvních požadavků feministického hnutí byly změny právního řádu a úpravy legislativy, které se v současné době čím dál více dotýkají i požadavků na změny zákonů v prospěch komunity LGBT. V následující kapitole bude nastíněna právní situace týkající se LGBT v České republice.

1.4 Legislativa ČR týkající se LGBT

Tato část práce se bude zabývat legislativou obsahující některé aspekty týkající se LGBT. Bude to především Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. V návaznosti budou uvedeny i rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím, manželstvím se zabývá rodinné právo, které je uvedeno v zákoně č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Na úvod bude zmíněno několik velmi stručných informací o zákoně č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.

Změna pohlaví

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, je zde uváděn z důvodu zastoupení transsexuality ve zkratce LGBT. Tento zákon je v České republice účinný od 1. dubna roku 2014 a definuje všechny nutné podmínky pro podstoupení chirurgické změny pohlaví při diagnostikované transsexualitě. Tato část se nachází ve čtvrtém díle hlavy druhé uvedeného zákona. Jako základní podmínky pro chirurgickou změnu pohlaví můžeme zmínit dovršení 18 let věku, písemnou žádost, splnění real life testu a pozitivní stanovisko hodnotící komise, která se skládá z několika odborníků posuzujících pacienta z různých aspektů a hledisek. Na základě vyhodnocení vynese komise stanovisko o tom, zda je možné provést chirurgický zákrok, jehož výsledkem bude anatomická změna pohlavních orgánů (Zákon č. 373/2011 Sb).

Registrované partnerství a manželství

Zákon o registrovaném partnerství č. 115/2006 Sb. je v ČR platný od 3. 4. 2006 s účinností od 1. července téhož roku. V průběhu roku 2021 byl v poslanecké sněmovně projednáván návrh zákona, kterým by se změnil zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Tento návrh spočívá primárně ve změně

manželství jako svazku muže a ženy na manželství jako svazek dvou lidí. Návrh se dostal do druhého čtení, ale v závěru nebyl schválen. V uplynulém roce bylo tématem vládních jednání i posílení práv homosexuálů v možnostech pěstounské péče, což ale schválením také neprošlo (Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., nd).

Homosexuálové mají podle zákona č. 115/2006 Sb. v České republice možnost uzavřít registrované partnerství. Registrované partnerství je definováno jako trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví, které učiní prohlášení před registrujícím matričním úřadem. Do registrovaného partnerství mohou vstoupit osoby starší 18 let a alespoň jedna osoba z dvojice partnerů musí být státním občanem České republiky. Na rozdíl od uzavírání manželství zde nemusí být přítomni žádní svědci. Podle rodinného práva je hlavním účelem vzniku manželství založení rodiny a výchova dětí, vzájemná podpora a pomoc manželů. Registrované partnerství obdobnou definici postrádá. Při vstupu do manželství si manželé mohou určit společná příjmení, registrovaní partneři musí o změnu příjmení zažádat úředně. Vznikem manželství vznikají mezi manžely práva a povinnosti, která nejsou totožná s právy a povinnostmi mezi registrovanými partnery. Jedním z nejvýraznějších rozdílů je společné jmění manželů, které zahrnuje společný majetek manželského páru. Díky tomu mohou manželé s tímto majetkem volně manipulovat a provádět s ním právní úkony i ve jménu druhého manžela. Jako další rozdíl můžeme uvést nárok na vdovské/vdovecké sociální dávky při úmrtí jednoho z manželů, na které registrovaní partneři při úmrtí jednoho z partnerů nemají nárok (Zákon č. 155/1995 Sb.; Zákon č. 115/2006 Sb.; Zákon č. 89/2012 Sb.).

Aktuálně velmi diskutovaným tématem, co se týče legislativy, jsou možnosti registrovaných partnerů ve vztahu k dětem. V současné situaci totiž není možné, aby si partneři osvojili dítě jako pár. O osvojení může zažádat vždy pouze jeden z partnerů. Pokud má partner dítě například z předchozího heterosexuálního vztahu, druhý současný partner si toto dítě taktéž osvojit nemůže. Naproti tomu manželé si mohou osvojit dítě společně, mohou být společnými pěstouny a manžel nebo manželka si může osvojit dítě svého protějšku. Z toho plyne fakt, že registrovaní partneři nemají stejná práva ve vztahu k dětem jako manželé a nemohou tedy oficiálně fungovat jako rodičovská dvojice (Zákon č. 359/1999 Sb.; Zákon č. 89/2012 Sb.). Toto právo můžeme považovat za další příklad, který demonstruje legislativní rozdíly mezi manžely a partnery.

1.5 Homoparentalita

Předchozí část této práce se zabývala legislativou České republiky ve vztahu k LGBT. Posledním z témat, která zde byla řešena, bylo i téma partnerství homosexuálů, možnosti adopce a právní vztahy k dětem. K homosexuálně orientovaným rodičovským párům se zároveň vztahovaly i některé otázky v dotazníkovém šetření, které bude blíže okomentováno v praktické části práce. Proto se podkapitola 1.5 bude zabývat homoparentalitou – tedy rodičovstvím stejnopohlavních párů a vlivem homosexuality na rodinu.

Na úvod do tématu rodin s homosexuálně orientovanými rodičovskými páry je vhodné ujasnit, co je to vlastně rodina, kdo ji tvoří a jak daný pojem popisují odborníci. V odborné literatuře se můžeme setkat s různými definicemi pojmu rodina, každý vědní obor také rodinu popisuje ze svého pohledu, a proto nelze říct, že pro pojem rodina existuje jedna ucelená definice. Obecně je rodina považována za primární sociální skupinu, která má zásadní roli v procesu socializace člověka a zároveň z velké části ovlivňuje vývoj člověka a formování jeho osobnosti. Rodina je z psychologického hlediska například podle Hartla definována jako „společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí“ (Hartl, 2010, str. 504). Naopak podle Jandourka, který definuje rodinu v rámci sociologie, není rodina podmíněna manželstvím, ani pokrevními vztahy, primární jsou vztahy rodičů a dětí. Dále rozlišuje i rodiny nukleární, tedy pouze rodiče a děti a dále rodiny rozšířené o další členy, jako například prarodiče nebo další příbuzné (Jandourek, 2012).

V současné společnosti se můžeme setkávat s mnoha typy a formami rodin a rodinné péče. Jednou z těchto variant je tedy i rodina s rodiči stejného pohlaví. Celkový počet rodin s homosexuálními rodiči roste od 80. let minulého století a aktuálně se tento model vyskytuje mnohem častěji než dříve, k čemuž dochází díky postupným změnám názorů ve společnosti (Nedbálková, 2011) a zároveň díky postupnému prosazování i žen jako zástupkyň homosexuálního hlasu ve společnosti (Decarli Valdřová, 2004, 2. kapitola). Tyto rodiny se, stejně jako jednotlivci, mohou ve společnosti setkávat s projevy homofobního chování a nejsou podporovány ve stejné míře jako například jiné rodinné konstelace, které se liší od „tradičního“ modelu rodiny. Tím je myšlena například podpora matek – samoživitelek atd. (Mertin, 2017). Ohrožování modelu tradiční rodiny je i nejčastějším argumentem odpůrců rozšiřování práv pro homosexuály v oblasti péče

o dítě. (Decarli Valdřová, 2004, 2. kapitola). Téma homofobie, které již bylo zmíněno výše, je náplní další části této práce – zabývá se jím podkapitola 1.6.

Homoparentální rodiny mohou vzniknout několika způsoby. Jednou z možností je, že žena počne dítě s mužem, se kterým se poté rozejde, a následně si najde partnerku. Pokud vstoupila s mužem do manželského svazku, může dítě dostat matka do péče díky rozhodnutí soudu při rozvodovém řízení. Situace může být ale i obrácená a dítě může připadnout do péče otci, který si následně najde partnera. Další variantou, jak se dítě může dostat do homoparentální rodiny, je náhradní rodinná péče, tedy osvojení nebo pěstounská péče. Avšak v případě stejnopohlavních párů dostává dítě do péče vždy pouze jeden z homosexuálně orientovaných partnerů. Podle současné legislativy totiž není možné, aby dítě dostali do péče oba z dvojice partnerů na rozdíl od heterosexuálních párů (viz kapitola 1.4). Některé ženy volí cestu asistované reprodukce. Ta je v ČR podle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách umožněna pouze ženám v heterosexuálním vztahu, které nemohou počít dítě kvůli reprodukčním komplikacím. (Neplodnost je považována za patologický stav vyžadující léčbu). Avšak některé zahraniční kliniky tuto možnost poskytují i svobodným nebo lesbickým ženám. Pro muže se naskýtá možnost surogace. Surogace je forma náhradního mateřství, kdy dítě jednoho z partnerů, který bude biologickým otcem, odnese a porodí náhradní matka. Z uvedených možností vyplývá, že šance, že dítě budou v jedné domácnosti vychovávat dva muži, je nižší než v případě dvou žen, pro které je situace příznivější. Některé páry se uchylují k cestám domácího oplodnění díky dobrovolným dárcům spermatu, nebo mužům, kteří jsou ochotni lesbickou ženu oplodnit a nedožadovat se otcovských práv na dítě. Jméno otce tedy nebude zapsáno ani v rodném listě dítěte.

Z těchto rozličných forem možností vzniku homoparentální rodiny vyplývá, že je dále třeba vyřešit, jak dítě bude své rodiče oslovovat a kdo všechno se bude na výchově dítěte podílet. Pro některé rodiče je zásadní vliv i heterosexuálních párů (prarodičů, příbuzných či přátel), aby se dítě seznámilo i s tradičně vnímaným modelem rodiny a čistě heterosexuálními vztahy muže a ženy. Tato situace je pro každou rodinu velmi specifická, a proto se můžeme setkat s mnoha scénáři, od dvou maminek/tatínek přes tety až po oslovení jménem. Oslovení rodičů často úzce souvisí i s tím, jakou roli v rodině zastávají – zda se jeden z dvojice staví více do otcovské, nebo mateřské role nebo zda figurují na stejné úrovni a nerozlišují mateřské a otcovské chování vůči dítěti. Pokud je dítě biologickým potomkem jednoho z rodičů (např. z předchozího vztahu nebo díky jiným možnostem popsaným

výše), je tento fakt zásadní pro určení rolí v rodině. Biologický rodič bývá zpravidla pojmenován tradičně matka/otec, zatímco druhý rodič, který má tuto roli pouze ze sociálního hlediska, bývá často titulován teta/strýc nebo jinak. Zároveň tento „sociální“ rodič nemá vůči dítěti stejná práva a povinnosti jako rodič biologický. Biologický rodič je totiž zákonným zástupcem dítěte a platí pro něj stejná práva a povinnosti jako pro všechny rodiče. V současné době je možné pozorovat narůstající trendy ve změnách náplní tradičních mužských a ženských rolí i v heterosexuálních rodinách, kdy muži zůstávají doma s dětmi a ženy zajišťují rodinu finančně. I proto je pro gay a lesbické rodiny snazší nefungovat podle tradičního vnímání rolí v rodině, ale uzpůsobit fungování vlastním potřebám. (Kramulová, 2014; Kutálková, 2015; Nedbálková 2011).

Zásadní otázkou, která při diskutování o homoparentálních rodinách často zaznívá, je to, zda má homosexualita rodičů nějakým způsobem vliv na vývoj a výchovu dítěte. Odpovědi na tuto otázku jsou získávány díky výzkumům, které porovnávají děti z homoparentálních rodin a děti z heteroparentálních rodin. Z příkladů výzkumů, které ve svých publikacích zmiňuje například Decarli Valdřová (2004) nebo Nedbálková (2011), nevyplývá, že by děti z rodin s homosexuálními rodiči utrpěly psychickou újmu nebo že by jejich zdravý vývoj byl nějakým způsobem narušen. Dále také nelze automaticky předpokládat, že heteroparentální rodina ve všech případech vytváří vhodnější rodinné prostředí, že je to její zárukou (Sedláčková, 2011). Rodiče dětí spíše řeší to, zda jejich děti nebudou ve společnosti znevýhodněni kvůli homosexuální orientaci svých rodičů. Obávají se například šikany ve školách, stigmatizace a dalších možných komplikací s touto situací spojených. Proto je pro homosexuální rodiče důležité připravit děti na střet s homofobií a odmítavými postoji společnosti. Z toho vyplývá, že většina komplikací nepramení v samotné rodině. Jejich příčina tkví v nastavení smýšlení společnosti a její úrovně tolerance homosexuálů obecně (Decarli Valdřová, 2004, 2. kapitola).

1.6 Homofobie

V předchozí části této práce byl zmíněn pojem homofobie, který bude rozebrán na následujících řádcích. Při zkoumání postojů k LGBT, jak dětí školního věku, tak dospělých, se setkáváme s reakcemi pozitivními i negativními. V rámci negativních reakcí se mohou projevit i znaky homofobie. Ta je definována podle Slobody jako „(...) nepřátelskost vůči osobám reálně, či domněle identifikujícím se jako neheterosexuální.“ (Sloboda, 2016 str. 55). Do homofobního chování můžeme zahrnout všechny nepřátelské postoje a předsudky vůči homosexuálním lidem nebo vůči lidem

s homosexualitou pouze předpokládanou například na základě chování či vzhledu. Homofobie je důsledkem nerovnosti sexualit ve společnosti na mnoha úrovních – v této práci jsou mimo jiné uvedeny příklady nerovnosti, co se týče legislativní stránky věci (Čechová a Hajdíková, 2016). Pod pojem homofobie se často zahrnuje i chování nepřátelské vůči bisexuálním nebo transsexuálním lidem, potažmo vůči celé LGBT+ komunitě. Toto chování pramení z obav, jejichž vyústěním jsou právě nepřátelské pocity až odpor k těmto lidem. Homofobie se může projevovat ve verbální i neverbální komunikaci, ve formě fyzických útoků až po týrání a jiné formy násilí (Smetáčková, 2009). Je důležité podotknout, že za vznik homofobního chování může heteronormativita naší společnosti. Heteronormativitou rozumíme to, že heterosexuality je normální stav a všechny ostatní případy považujeme za odchylky. Proto dochází i k nadřazování heterosexuality nad ostatní formy sexualit. Na heterosexuality nahlížíme jako na přirozený jev a ideální stav (Čechová a Hajdíková, 2016). Podle výzkumů se homofobní chování objevuje i na českých základních školách. Dalším projevem homofobního chování může být homofobní šikana, která se mezi dětmi a mladými lidmi vyskytuje taktéž. Z výsledků zahraničních i českých studií vyplývá, že ženy – dívky méně často projevují homofobní chování než chlapci. Zároveň ale žáci zaujímají vůči LGBT celkově pozitivní postoje než negativní (Rychlík, 2016).

1.7 Shrnutí teoretické části

Teoretická část této práce se zabývala několika okruhy témat, které se dotýkají problematiky LGBT. V podkapitole 1.1 byla vysvětlena samotná zkratka LGBT, jelikož figuruje v názvu celé práce a dále prolíná celou strukturou textu. V dalších podkapitolách byly objasněny pojmy ze sexuologie, byla zde nastíněna stručná historie feminismu jako hnutí podporující i LGBT komunitu. Dále byla shrnuta legislativa ČR, která se dotýká především homosexuálů, transsexuálů a různých aspektů jejich života. Poslední podkapitoly byly věnovány homoparentalitě (rodinám s homosexuálními rodiči) a homofobii.

2 Praktická část

Druhá kapitola této diplomové práce je praktická část. Týká se výzkumu postojů žáků vybraných základních škol ve vztahu k LGBT. V úvodu kapitoly jsou představeny výzkumné cíle a otázky, v první podkapitole je popsána metodologie, na kterou navazuje zpracování výsledků. Na konec kapitoly je zařazeno porovnávání dat a vyvození závěrů. Dále je zde uveden praktický výstup ve formě přípravy pro realizaci výuky na téma LGBT na vybrané základní škole.

Výzkumné cíle výzkumné otázky

Hlavní cíl

Zjistit, jaké mají žáci 2. stupně vybraných ZŠ postoje ke skupině LGBT. Vytvořit edukační plán na dvě vyučovací hodiny pro vybranou základní školu o problematice LGBT na základě provedeného dotazníkového šetření.

Dílčí cíle

1. Zjistit, zda existuje rozdíl v počtu odpovědí týkajících se postojů žáků vybraných základních škol k homosexualitě žen a k homosexualitě mužů
2. Zjistit podle počtu odpovědí, jak se staví žáci k homosexuálně orientovaným párům, které mají děti.
3. Zjistit, zda se liší počet odpovědí v postojích věřících žáků od postojů žáků bez vyznání k LGBT.

Hlavní výzkumná otázka

- Jaké mají žáci 2. stupně vybraných základních škol postoje ke skupině LGBT?

Výzkumné otázky

1. Existuje rozdíl v počtu odpovědí v postojích žáků vybraných základních škol k homosexualitě žen a k homosexualitě mužů?
2. Jak se podle počtu odpovědí staví žáci k homosexuálně orientovaným rodičovským párům, které mají děti?
3. Liší se v počtu odpovědí postoje věřících žáků od postojů žáků bez vyznání k LGBT?

2.1 Metodologie

V této části práce bude popsán výzkumný nástroj, který byl použit pro získání dat. Dále bude charakterizována výzkumná skupina, kterou tvořili žáci základních škol, a následně budou uvedeny stručné informace o vybraných základních školách. Podkapitolu uzavírá stručná část, která pojednává o tematicce LGBT a jejím zařazení do Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy.

Výzkumný nástroj

Jako výzkumný nástroj pro praktickou část této diplomové práce byl zvolen dotazník. Dotazník byl vytvořen v on-line prostředí Google Forms a nesl název „Postoje žáků 2. stupně vybraných ZŠ k LGBT“.

Dotazník obsahoval celkem 23 otázek. Byl rozdělen do sekce A, která obsahovala otázky týkající se základních a osobních údajů. Dále následovala sekce B, ve které bylo položeno 19 otázek týkajících se problematiky LGBT. Poslední otázka číslo 20 vybízela žáky k reakci na dotazník. Většina otázek byla uzavřených a respondenti volili pouze jednu možnost. V úvodních třech otázkách sekce A si respondenti mohli vybrat vždy z různého počtu možností. V otázkách číslo 1, 2, 3, 4, 11 a 15 bylo možné vybírat z pěti možností. V otázkách číslo 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13 a 14 bylo možné vybírat ze tří možností. V otázce číslo 17 volili žáci mezi možnostmi ANO – NE. Jako otevřené otázky byly formulovány otázky číslo 16 a 20. Otázky, kde respondenti mohli označit více odpovědí zároveň, byly také dvě, konkrétně otázka číslo 18 a 19. Většina otázek byla povinná, pouze otázka týkající se víry a poslední otázka číslo 20 byly dobrovolné. Otázka 18 byla navazující na otázku předchozí, proto také nebyla povinná, jelikož záleželo na předchozí odpovědi daného žáka v otázce 17. Otázkám číslo 2 a 11 v sekci B předcházela krátký popis zásadního pojmu, který byl v otázce použit, a proto bylo důležité, aby všichni respondenti správně chápali význam těchto pojmů. Při správném pochopení pro ně bylo snazší vyjádřit jejich postoj, který byl dále nabízen v možnostech. Tyto krátké informační popisy jsou dostupné v příloze č. 1, kde je uvedeno celé přesné znění dotazníku. Dotazník byl pro žáky přístupný do 30. června 2021 na následujícím odkaze: <https://forms.gle/7gECRAbWJbbrXa146>. Dále je v příloze č. 2 možné prohlédnout si ukázky vybraných vyplněných dotazníků.

Výzkumná skupina

Výzkumnou skupinu tvořili žáci 8. ročníků základních škol, věkově tedy v rozmezí 13–14 let. Jednalo se o chlapce i dívky. Osmé ročníky byly vybrány především z praktických

důvodů. Žáci již absolvovali výuku některých témat z výchovy ke zdraví, zároveň si v tomto věku utváří své prvotní názory a postoje k problematickým tématům, jako je právě otázka sexuality, vztahů atd. (Vágnerová, 2012). Žáci budou s největší pravděpodobností pokračovat dále na základních školách do 9. ročníků, kde bude teoreticky umožněno reagovat a dále pracovat s tematikou, které se týká tato práce. Charakteristika jednotlivých základních škol bude uvedena níže. Školy byly vybrány na základě vztahů autorky této práce s vyučujícími, nebo jinými zaměstnanci těchto škol. Obecně lze o vybraných školách říct, že se vyskytovaly ve třech různých lokalitách v České republice, konkrétně v Praze, na Vysočině a v Moravskoslezském kraji. Jednalo se o žáky z rodin s velmi různorodým socioekonomickým statusem a také s různým rodinným zázemím. Školní prostředí uvedených škol se také v některých případech značně lišilo, a proto i skladba respondentů byla velmi rozmanitá.

Vybrané základní školy

Jak již bylo výše zmíněno, nyní bude následovat stručná charakteristika základních škol, které navštěvovali ve školním roce 2020/2021 respondenti dotazníku. Školy byly vybrány na základě osobních kontaktů autorky této práce.

ZŠ Polná

Základní škola Polná je maloměstská základní škola na Vysočině. V roce 2020 ji navštěvovalo 611 žáků, kteří byli rozděleni do 21 tříd. Škola aplikuje školní vzdělávací program „Škola pro všechny.“ Vzdělávací obor výchova ke zdraví je vyučován v předmětu výchova ke zdraví, který je dotován jednou hodinou týdně v 7., 8. a 9. ročníku druhého stupně základní školy (Základní škola Polná, nd).

ZŠ Jablunkov

Základní škola v Jablunkově je taktéž maloměstskou školou ležící v Moravskoslezském kraji. V roce 2020 tuto školu navštěvovalo 532 žáků, kteří naplnili celkem 27 tříd. Výchova ke zdraví je zde dotována jednou hodinou týdně v sedmém a jednou hodinou týdně v osmém ročníku. Bohužel, žádný z učitelů této školy není aprobovaným učitelem výchovy ke zdraví (Základní škola Jablunkov, nd).

ZŠ Bystřice

Základní škola Bystřice se nachází v malé obci na severu Moravskoslezského kraje. Zvláštností je, že ve stejné obci se nachází i oddělená polská základní škola. V roce 2020

školu navštěvovalo 512 žáků, kteří obsadili 26 tříd. Informace ohledně výuky výchovy ke zdraví nebyly na internetových stránkách školy dostupné (Základní škola Bystřice, nd).

ZŠ Křížová Jihlava

Základní škola Křížová se nachází v krajském městě kraje Vysočina. V roce 2020 bylo ve škole celkem 16 tříd, které navštěvovalo dohromady 312 žáků. ZŠ Křížová aplikuje školní vzdělávací program „Škola pro život.“ Školu navštěvuje velký počet žáků cizinců, žáků s odlišným mateřským jazykem a značnou část žáků tvoří romští žáci. Vzdělávací obor výchova ke zdraví je na této škole vyučován v rámci předmětu rodinná výchova. Rodinná výchova se vyučuje v 8. a 9. ročníku s dotací jedné hodiny za týden (Základní škola Křížová, nd).

ZŠ TGM Jihlava

Základní škola T. G. Masaryka se stejně jako ZŠ Křížová nachází v Jihlavě, krajském městě Vysočiny. V rámci ŠVP s názvem „Škola pro život“ je vzdělávací obor výchova ke zdraví vyučován v 6., 8. a 9. ročníku jednu hodinu týdně ve stejnojmenném předmětu výchova ke zdraví (Základní škola T. G. Masaryka, nd).

ZŠ D. a E. Zátopkových Třinec

Základní škola Dany a Emila Zátopkových v Třinci je městskou základní školou, kterou navštěvuje průměrně 500 žáků. Je zde realizován vzdělávací program „Život do školy – škola do života“. Tato základní škola je tělovýchovně zaměřená, nabízí žákům mnoho sportů ve formě kroužků a spolupracuje také s třineckými sportovními kluby. Ve škole je dále ustanoven post sociální pedagožky, díky které se daří zlepšovat klima školy a zintenzivňuje se spolupráce rodičů se školou u potřebných žáků. Co se týče výchovy ke zdraví, v minulém školním roce (2020/2021) byla dotována jednou hodinou za dva týdny v 8. a 9. třídách. V aktuálním školním roce (2021/2022) byla výuka výchovy ke zdraví zredukována a jako samostatný předmět se nevyučuje. Témata, která se v rámci výchovy ke zdraví vyučují, jsou rozdělena do přírodopisu, tělesné výchovy, občanské výchovy a dalších příslušných předmětů (Základní škola D. a E. Zátopkových, nd).

ZŠ Radotín

Základní škola Radotín se nachází v městské části Praha 16. Školu navštěvovalo v minulém školním roce 837 žáků. Od školního roku 2011/2012 je ve škole realizován školní vzdělávací program „Bez (spolu)práce nejsou koláče“. Výchova ke zdraví je vyučována

na prvním i druhém stupni. Na druhém stupni je ve všech ročnících dotována jednou hodinou týdně. V devátých třídách navíc žáci prochází školním preventivním programem (Základní škola Radotín, nd).

ZŠ Raškovice

Základní škola v obci Raškovice, která se nachází v Moravskoslezském kraji v okrese Frýdek-Místek a má 2 000 obyvatel, je vesnickou základní školou. Lokalizace obce v beskydské přírodě je pro školu velmi důležitá, školní vzdělávací program, který je zde realizován, se jmenuje „Cesta k přírodě“. Výchova ke zdraví se vyučuje na druhém stupni v 6. a 7. ročníku, kde je dotována jednou hodinou týdně (Základní škola Raškovice, nd).

ZŠ Ohradní Praha

Základní škola Ohradní se nachází v městské části Praha 4 – Michle. Aktuálně je zde 29 tříd, školní vzdělávací program nese název „Škola pro život, škola pro všechny“. Žáci jsou zapojeni do širokého spektra preventivních programů, které pokrývají i tematiku výchovy ke zdraví. Dále škola pořádá spoustu školních i mimoškolních aktivit, o kterých podrobně referuje na svých internetových stránkách a sociálních sítích (Základní škola Ohradní, nd).

Všechny tyto školy by měly realizovat svůj školní vzdělávací program podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. V následujících odstavcích proto bude shrnuta část Rámcového vzdělávacího programu, která v rámci oboru výchova ke zdraví zahrnuje i sexualitu, respektive tematiku LGBT.

Rámcový vzdělávací program a problematika LGBT

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání představuje státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů. Je závazný pro druhý stupeň základních škol, tedy 6. – 9. ročník a dále pro odpovídající ročníky víceletých gymnázií (šestiletých i osmiletých). Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání definuje očekávanou úroveň získaných znalostí, vědomostí, dovedností a schopností pro absolventy základní školy. V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy je možné se seznámit s devíti vzdělávacími oblastmi, které zahrnují vlastní vzdělávací obory. Vzdělávací obor výchova ke zdraví je zařazen spolu s tělesnou výchovou do oblasti Člověk a zdraví. Jedním z hlavních záměrů této oblasti je pozitivní ovlivňování zdraví žáků, a to nejen fyzické, ale i psychické (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021).

Zdraví je zde chápáno celostně, podle definice WHO: „Health is a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity.“ (Health and well-being, nd). Obor výchova ke zdraví se dále zaměřuje i na poznávání sám sebe, na utváření mezilidských vztahů a jejich prohlubování. V obsahu vzdělávacího oboru jsou mimo jiné zahrnuty i následující očekávané výstupy:

„VZ-9-1-11 respektuje změny v období dospívání, vhodně na ně reaguje; kultivovaně se chová k opačnému pohlaví

VZ-9-11-12 respektuje význam sexuality v souvislosti se zdravím, etikou, morálkou a pozitivními životními cíli; chápe význam zdrženlivosti v dospívání a odpovědného sexuálního chování“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021, str. 91).

Tyto výstupy se týkají témat, kterými se zabývá i tato práce. Očekávané výstupy vzdělávacího oboru se vždy váží ke konkrétnímu učivu. Učivo je v oboru výchova ke zdraví rozčleněno do několika okruhů. Jedním z nich je i téma „Změny v životě člověka a jejich reflexe“, které souvisí s výše zmíněnými očekávanými výstupy. V Rámcovém vzdělávacím programu pro ZŠ je učivo tohoto tématu uvedeno následovně:

„ZMĚNY V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA A JEJICH REFLEXE

- **dětství, puberta, dospívání** – tělesné, duševní a společenské změny;
- **sexuální dospívání a reprodukční zdraví** – zdravé reprodukční soustavy, sexualita jako součást formování osobnosti, zdrženlivost, předčasná sexuální zkušenost, promiskuita; problémy těhotenství a rodičovství mladistvých; poruchy pohlavní identity“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021, str. 92).

2.2 Výsledky

K žákům byl dotazník distribuován prostřednictvím e-mailu od jejich třídních učitelů, učitelů výchovy ke zdraví nebo od samotných ředitelů škol. Dotazník byl žákům zadán jako povinná či nepovinná aktivita mimo školní výuku nebo přímo ve výuce. Formulář byl rozeslán na začátku června 2021 a pro respondenty byl otevřen do konce školního roku, tedy do konce června 2021. Vyhodnocování dotazníku probíhalo v srpnu a září 2021. Dotazník byl rozeslán celkem 403 žákům, odpovědí bylo získáno 242. Návratnost tedy činila celkově 60 %. Situace na konkrétních školách v návratnosti dotazníku vypadala následovně:

ZŠ Polná: Dotazník byl na této škole předán dvěma 8. třídám, které navštěvovalo celkem 46 žáků. Odpovědi byly získány od 41 žáků. Návratnost zde byla 89 %.

ZŠ Jablunkov: V této škole byl dotazník rozeslán 65 žákům, odpovědělo na něj 49 žáků. Návratnost byla 75,5 %.

ZŠ Bystřice: Dotazník byl na této škole předán 70 žákům, vyplnilo jej 51 žáků. Návratnost činila 73 %.

ZŠ Křížová: Dotazník byl rozeslán 31 žákům ve dvou osmých třídách, vyplnili jej pouze tři žáci. Jedním z faktorů nízké návratnosti na této škole mohla být i jazyková bariéra. Návratnost na této škole činila 9,7 %.

ZŠ TGM: Dotazník byl rozeslán 23 žákům osmé třídy, navrátily se pouze čtyři vyplněné formuláře. Nízká návratnost byla způsobena pozdním rozesláním dotazníku žákům, a proto návratnost byla 17,5 %.

ZŠ D. a E. Zátopkových: Na Trinecké základní škole byl dotazník rozeslán dvěma třídám po 24 žácích, celkem tedy 48 žákům. Z tohoto počtu se navrátilo 17 vyplněných dotazníků, návratnost tedy byla 35,5 %.

ZŠ Radotín: Na této škole byl dotazník rozeslán 76 žákům 8. tříd, odpovědi se navrátily od 27 žáků. Návratnost činila tedy 35,5 %.

ZŠ Raškovice: Dotazník byl na základní škole v Raškovicích předložen dvěma třídám, celkem 48 žákům. Dotazník vyplnilo a odeslalo 39 žáků. Návratnost zde byla 81 %.

ZŠ Ohradní: Na této pražské základní škole byl dotazník zaslán jedné třídě o 23 žácích, dotazník vyplnilo a odeslalo 11 žáků. Návratnost činila tedy 48 %.

Nejvyšší návratnost byla zaznamenána v případech, kdy bylo vyplnění dotazníku zadáno třídním učitelem nebo učitelem výchovy ke zdraví přímo v hodině. Tato situace nastala na ZŠ Polná, ZŠ Raškovice, ZŠ Jablunkov a ZŠ Bystřice. Nízká návratnost dotazníku na ZŠ Křížová byla pravděpodobně zaviněna pozdním rozesláním dotazníku žákům – v období před letními prázdninami, a navíc na jeho vyplnění nebyl kladen dostatečný důraz. Stejná situace se odehrála i na ZŠ TGM v Jihlavě. Na ZŠ Ohradní a ZŠ Radotín byly dotazníky rozšířeny k žákům jinými učiteli než třídními nebo vyučujícími výchovy ke zdraví. Na ZŠ Zátopkových v Trinci byl dotazník zaslán žákům sociální pedagožkou. U posledních třech zmíněných škol návratnost činila méně než polovinu. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že nejvyšší návratnost v případě tohoto dotazníku byla při zadání aktivity

přímo ve výuce a při rozeslání dotazníku třídním učitelem nebo vyučujícím výchovy ke zdraví.

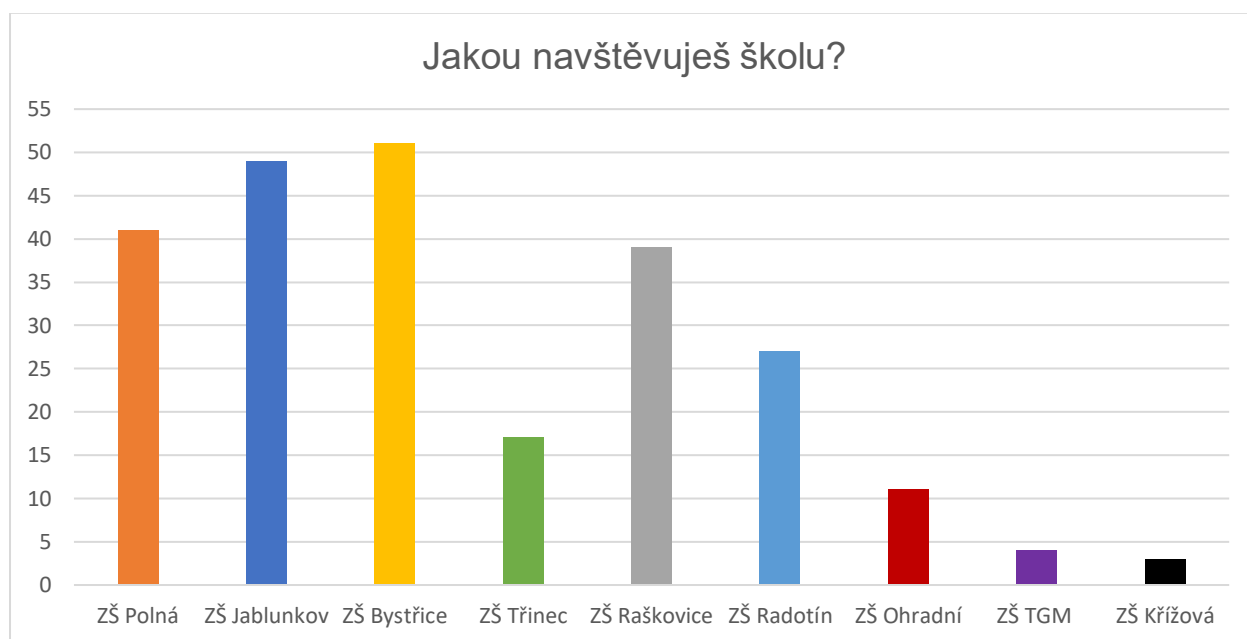
V následující části práce je uvedeno rozpracování dotazníku postupně po jednotlivých otázkách. Každá otázka je doplněna grafem, který znázorňuje počty respondentů pro dané možnosti odpovědí. Dotazník byl rozdělen na dvě části. Sekce A obsahovala úvodní informace, a sekce B, která se již týkala samotné tematiky LGBT.

Sekce A

Úvodní otázka č. 1: Jakou navštěvuješ školu?

První otázka se týkala školy, kterou daný žák navštěvuje. Žáci si v této otázce vybírali z možností, které zahrnovaly výše uvedené školy. Nejvíce žáků bylo ze ZŠ Bystřice, konkrétně 51 žáků (21 %). Velký počet respondentů byl i ze ZŠ Jablunkov, 49 žáků (20 %). Ze ZŠ Polná odpovědělo 41 žáků (17 %) a ze ZŠ Raškovice 39 žáků (16 %). Z dalších škol dotazník vyplnilo již poměrně méně respondentů. 27 žáků (11 %) ze ZŠ Radotín, 17 žáků (7 %) ze ZŠ Zátokových v Třinci. Na posledních místech, co se týče počtu respondentů zůstala ZŠ Ohradní s 11 odpověďmi (4,5 %), dále ZŠ T.G.M. v Jihlavě – 4 odpovědi (1,5 %) a 3 odpovědi (1 %) byly ze ZŠ Křížová, Jihlava.

N = 242

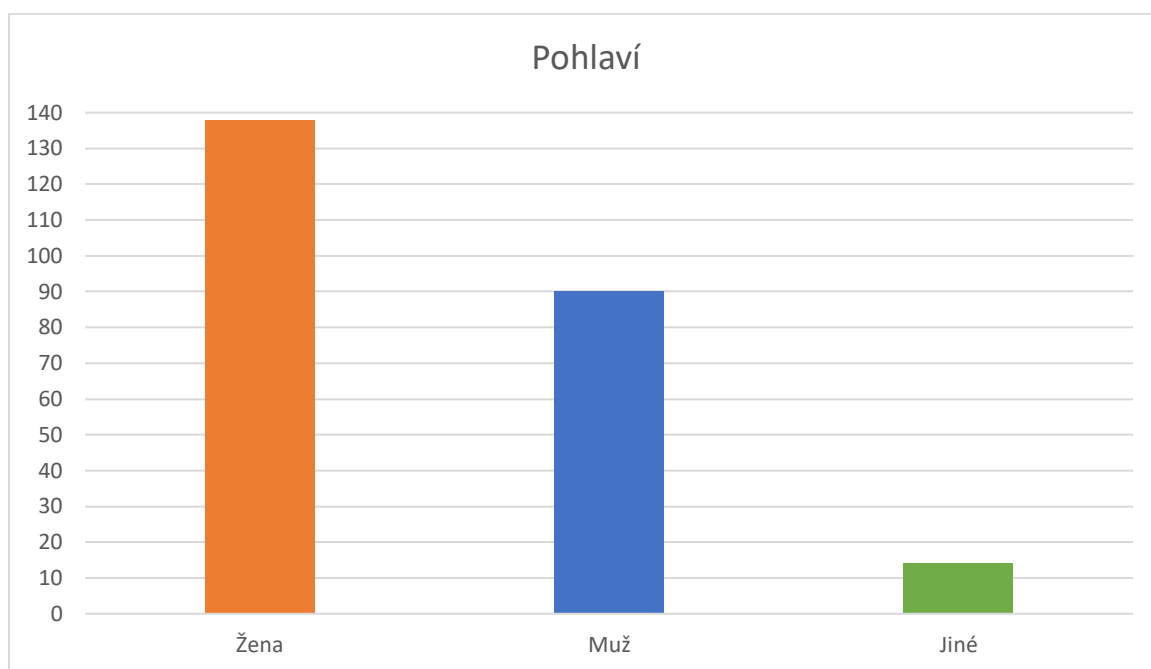

Graf č. 1: škola, kterou respondenti navštěvují

Úvodní otázka č. 2: Pohlaví

Další součástí dotazníku bylo zjišťování pohlaví respondentů. Drtivá většina si vybrala mezi nabízenými možnostmi, 138× bylo zvoleno pohlaví ženské (57 %) a 90× bylo zvoleno pohlaví mužské (37 %). 14 respondentů (6 %) zvolilo možnost jiné, kde blíže specifikovali to, jak se identifikují, polovina z nich (7, tedy 3 %) uvedla, že se identifikuje jako nebinární osoba, tedy ani jako muž, ani jako žena.

N = 242

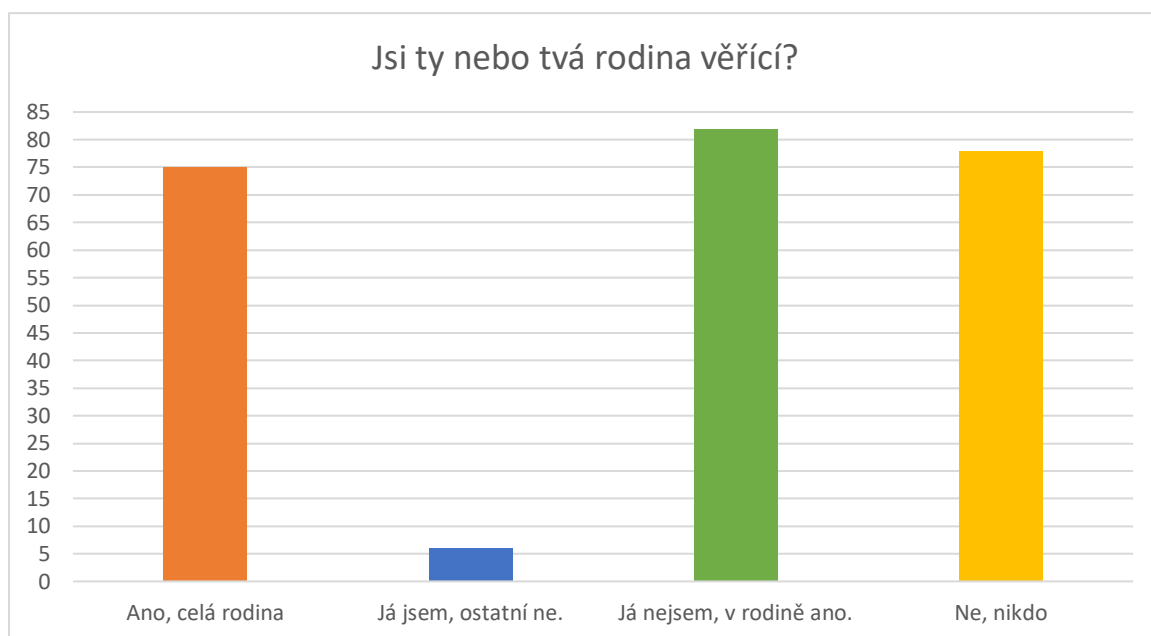

Graf č. 2: pohlaví respondentů

Úvodní otázka č. 3: Jsi ty nebo tvá rodina věřící?

Třetí otázka zjišťovala, zda je daný respondent nebo někdo z jeho rodiny věřící. V otázce byly nabízeny čtyři možnosti, ale tato otázka nebyla povinná vzhledem k citlivosti daného tématu. Nezodpověděl ji však pouze jeden respondent a odpovědí bylo proto 241. Možnost „Ano, celá moje rodina je věřící.“ zvolilo 75 žáků (31 %). „Já jsem věřící, ostatní v mé rodině ne.“ zvolilo pouze 6 žáků (2,5 %). Možnost „Já nejsem věřící, někdo v mé rodině ano.“ si vybralo 82 žáků (34 %) a poslední možnost „Ne, nikdo v mé rodině není věřící.“ uvedlo 78 respondentů (32,5 %).

N = 241

Graf č. 3: víra respondentů a jejich rodin

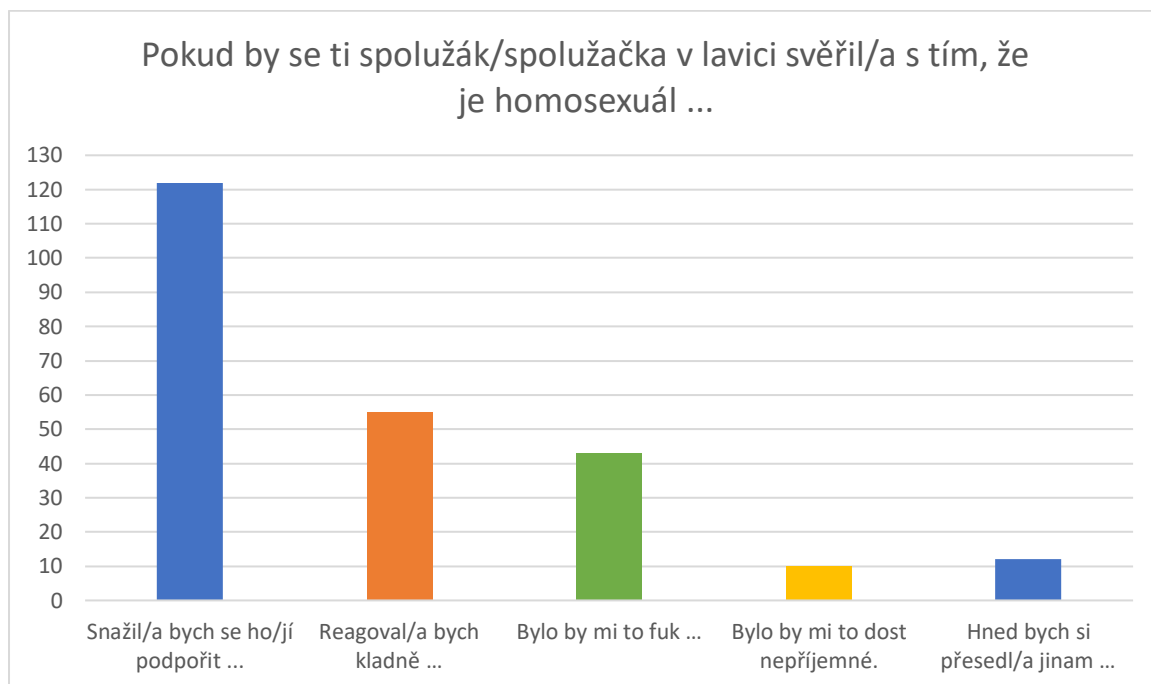
Další otázky se již týkaly tematiky LGBT a zjišťování postojů oslovených žáků a byly očíslovány od jedné do dvaceti.

Sekce B

Otázka č. 1: Pokud by se ti spolužák/spolužačka v lavici svěřil/a s tím, že je homosexuál ...

První otázka zjišťovala, jaká by byla pravděpodobně reakce žáků, pokud by zjistili, že jejich spolusedící v lavici je homosexuální orientace. Na výběr měli z pěti možností. První možnost „Snažil/a bych se ho/jí podpořit, byl/a bych rád/a, že se mi svěřil/a“ zvolilo 122 žáků (50 %). „Reagoval/a bych kladně, ale neudělal/a bych nic“ zvolilo 55 žáků (23 %), možnost „Bylo by mi to fuk, nezajímalo/a bych se o to dál“ si vybralo 43 žáků (18 %). Čtvrtou možnost „Bylo by mi to dost nepříjemné“ vybralo 10 žáků (4 %). Pro poslední možnost ve znění „Hned bych si přesedl/a jinam, nelíbilo by se mi to“ hlasovalo 12 žáků (5 %).

N = 242

Graf č. 4: spolužák – homosexuál

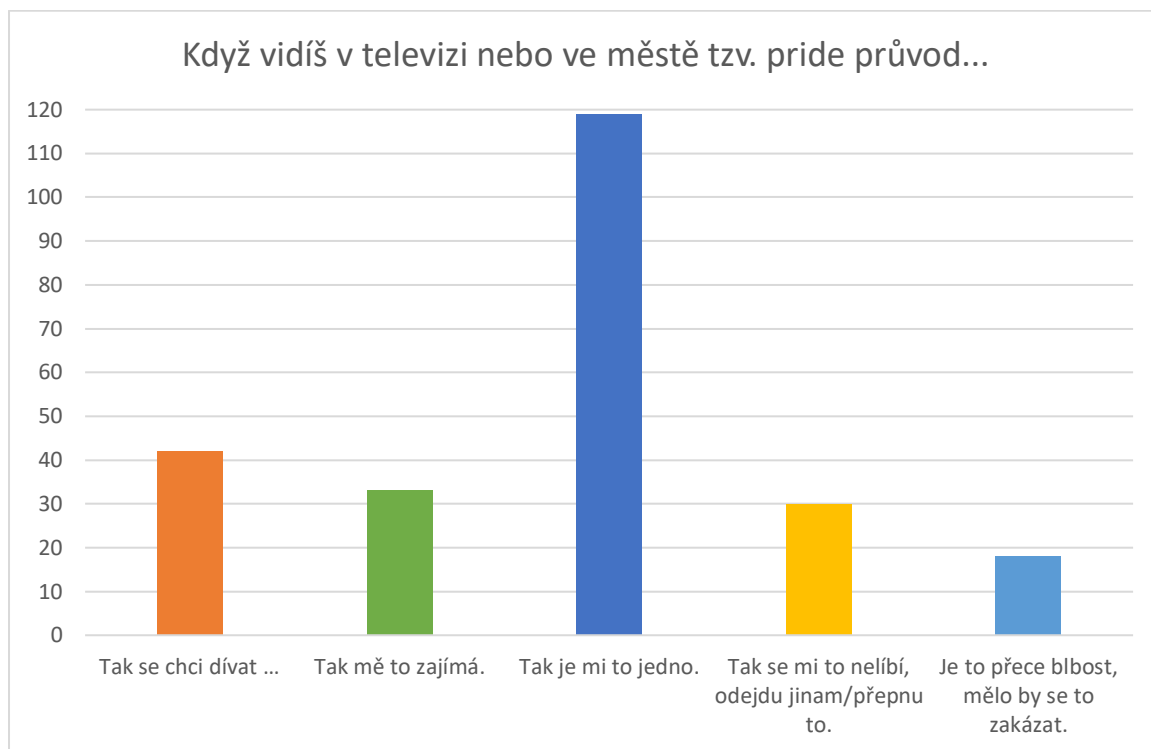
Otázka č. 2: Když vidíš v televizi nebo ve městě tzv. pride průvod...

Druhá otázka v pořadí zjišťovala postoj žáků k průvodům podporujícím LGBT komunitu. Žáci volili nabízené možnosti následovně: „Tak se chci dívat a dozvědět se něco nového, líbí se mi ta myšlenka, možná bych se sám chtěl zúčastnit“ si vybralo 42 žáků (17,5 %); „Tak mě to zajímá“ zvolilo 33 žáků (13,5 %); „Tak je mi to jedno“ zvolilo nejvíce žáků,

celkem 119 (49 %); „Tak se mi to nelíbí, odejdu jinam/přepnu to“ si vybralo 30 žáků (12,5 %) a možnost „Je to přece blbost, mělo by se to zakázat“ zvolilo 18 žáků (7,5 %).

Před otázkou číslo dvě byla v dotazníku vložena krátké vysvětlení, aby všichni respondenti věděli, o co se jedná. Toto vysvětlení znělo následovně: „Prague pride je festival hrlosti příslušnosti k LGBT (lesba, gay, bisexuál, transgender). Tradičním vyvrcholením je průvod s barevnými vlajkami.“

N = 242

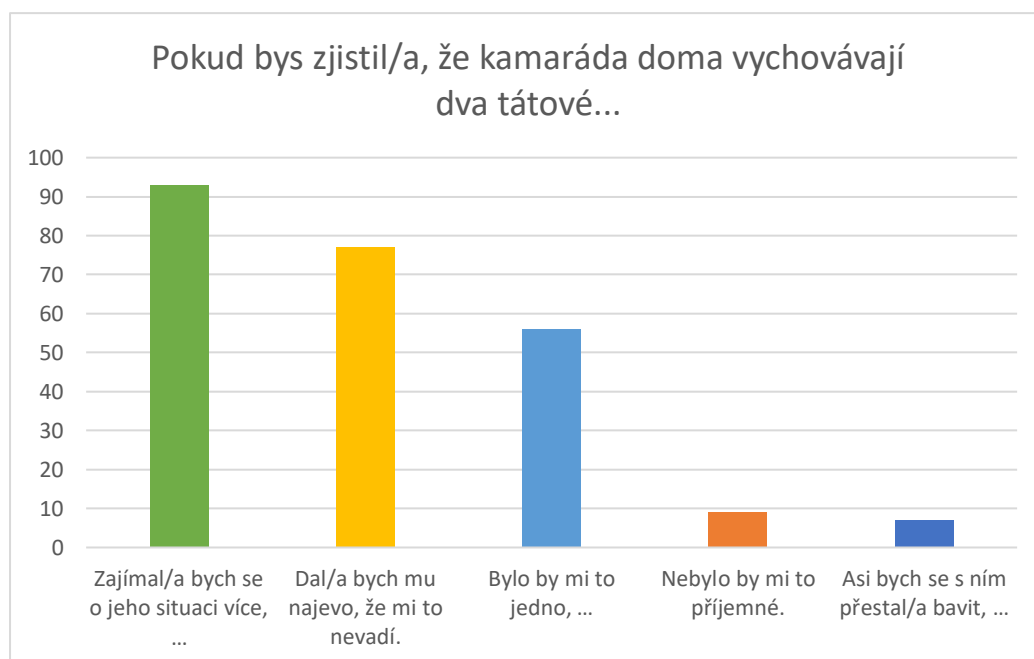
Graf č. 5: pride průvod

Třetí a čtvrtá otázka se týká homosexuálních rodičovských párů.

Otázka č. 3: Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dva tátové...

Tato otázka zjišťovala postoj žáků ke dvěma mužům jako rodičům spolužáka. Na výběr bylo z pěti možností, které žáci volili následovně: „Zajímal/a bych se o jeho situaci více, snažil/a bych se ho podpořit a bránil/a bych ho před spolužáky, kteří by se mu mohli posmívat“ vybralo 93 žáků (38 %). „Dal/a bych mu najevo, že mi to nevadí“ vybralo 77 žáků (32 %). „Bylo by mi to jedno, neřešil/a bych to – je to jeho věc“ vybralo 56 žáků (23 %). „Nebylo by mi to příjemné“ vybralo 9 žáků (4 %) a „Asi bych se s ním přestal/a bavit, vadilo by mi to“ vybralo 7 žáků (3 %).

N = 242

Graf č. 6: výchova dítěte dvěma otci

Otázka č. 4: Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dvě mamky...

Čtvrtá otázka se od předchozí otázky lišila pouze v pohlaví rodičovského páru, možnosti odpovědí byly totožné jako u třetí otázky. První možnost „Zajímal/a bych se o jeho situaci více, snažil/a bych se ho podpořit a bránil/a bych ho před spolužáky, kteří by se mu mohli posmívat“ vybralo 100 žáků (41 %). „Dal/a bych mu najevo, že mi to nevadí“ vybralo 81 žáků (33,5 %). „Bylo by mi to jedno, neřešil/a bych to – je to jeho věc“ vybralo 51 žáků (21 %). „Nebylo by mi to příjemné“ vybralo 6 žáků (2,5 %) a „Asi bych se s ním přestal/a bavit, vadilo by mi to“ vybrali 4 žáci (2 %).

N = 242

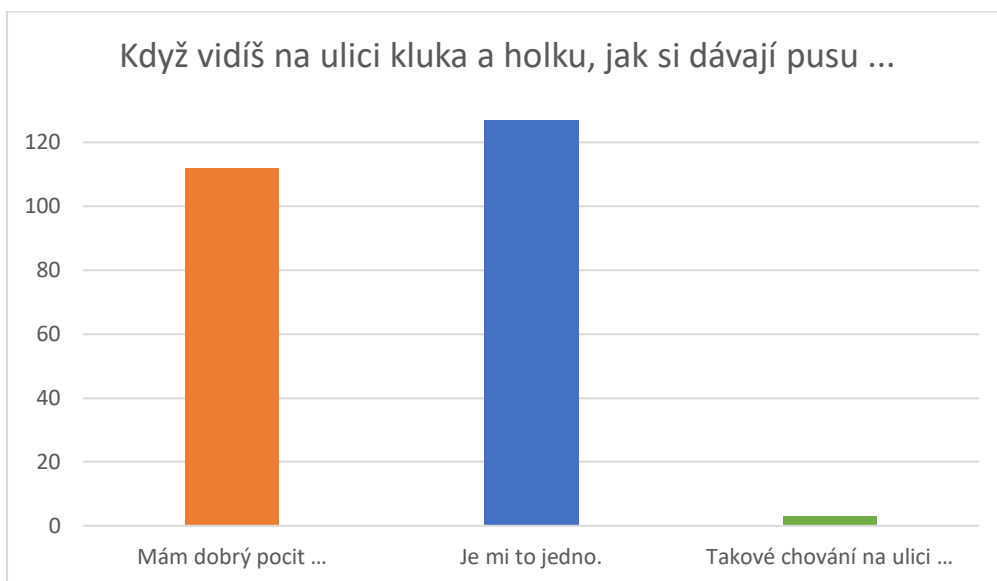
Graf č. 7: výchova dítěte dvěma matkami

Následující trojice otázek zjišťovala pravděpodobné reakce žáků na projevy intimity na veřejnosti.

Otázka č. 5: Když vidíš na ulici kluka a holku, jak si dávají pusu ...

V této otázce měli respondenti na výběr pouze ze tří možností. První možnost „Mám dobrý pocit z toho, že se dva lidi mají rádi“ zvolilo 112 žáků (46 %), možnost „Je mi to jedno“ si vybralo 127 žáků (53 %) a poslední možnost zvolili pouze 3 žáci (1 %) – ta zněla „Takové chování na ulici by se mělo zakázat“.

N = 242

Graf č. 8: kluk a holka si dávají pusu

Otázka č. 6: Když vidíš dva kluky, jak si dávají pusu ...

V šesté otázce měli žáci na výběr opět ze tří možností. První odpověď „Mám dobrý pocit z toho, že se dva lidi mají rádi“ zvolilo 65 respondentů (27 %). Druhou odpověď si vybralo 148 (61 %) respondentů, ta zněla: „Je mi to jedno“. Poslední odpověď „Taková lidé by se měli léčit, není to normální“ uvedlo 29 respondentů (12 %).

N = 242

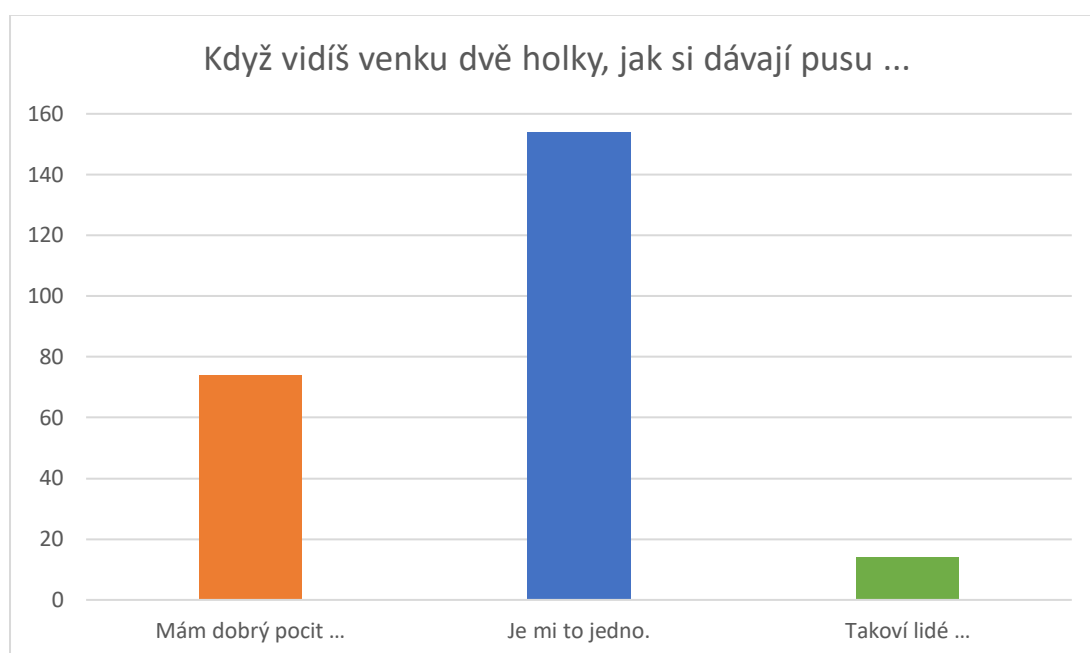

Graf č. 9: dva kluci si dávají pusu

Otázka č. 7: Když vidíš venku dvě holky, jak si dávají pusu ...

Sedmá otázka byla téměř totožná jako otázka číslo 6. Rozdíl byl pouze v pohlaví páru, kterého se otázka týkala. Respondenti si opět mohli vybrat ze tří nabízených možností. Odpovědi byly stejné, jako v předchozí otázce. První odpověď „Mám dobrý pocit z toho, že se dva lidi mají rádi“ zvolilo 74 respondentů (31 %). Druhou odpověď „Je mi to jedno“ si vybralo 154 (64 %) respondentů a poslední odpověď „Takoví lidé by se měli léčit, není to normální“ uvedlo pouze 14 respondentů (5 %).

N = 242

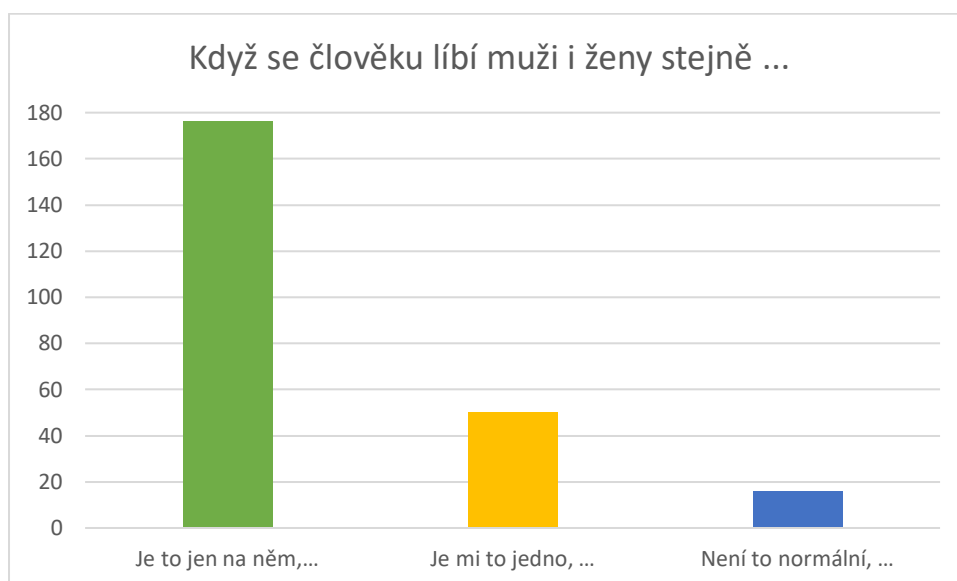

Graf č. 10: dvě holky si dávají pusu

Otázka č. 8: Když se člověku líbí muži i ženy stejně ...

V otázce číslo osm, která zjišťovala postoj žáků k bisexualitě, bylo opět na výběr ze tří možností. Ty zněly následovně: „Je to jen na něm, ať má každý rád, koho chce“, „Je mi to jedno, nezáleží mi na tom“ a „Není to normální, měl by to řešit u lékaře“. První odpověď označilo nejvíce respondentů, bylo to celkem 176 (73 %) žáků. Druhou odpověď si vybralo 50 (20,5 %) žáků a třetí odpověď zvolilo 16 (6,5 %) žáků.

N = 242

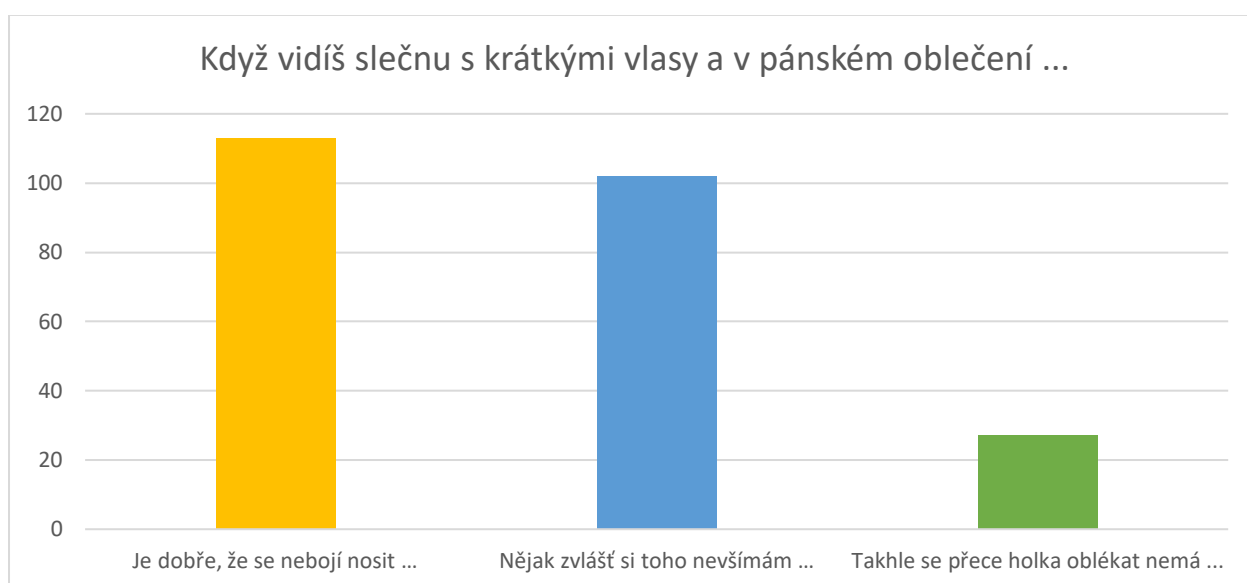
Graf č. 11: bisexualita

Další dvě otázky (9. a 10.) se zabývaly stereotypy mužského a ženského pohlaví z pohledu oblékání.

Otázka č. 9: Když vidíš slečnu s krátkými vlasy a v pánském oblečení ...

Devátá otázka zjišťovala, jak by žáci reagovali, kdyby potkali dívku v oblečení, které by považovali za pánské. Na výběr bylo ze tří možností, které žáci volili následovně: odpověď „Je dobře, že se nebojí nosit to, co chce, a to se mi líbí“ vybralo 113 žáků (47 %). Druhou možnost „Nějak zvlášť si toho nevšímám, je mi to jedno“ označilo 101 (42 %) žáků a poslední, třetí, možnost „Takhle se přece holka oblékat nemá, není to normální“ by si vybralo 28 (11 %) respondentů.

N = 242

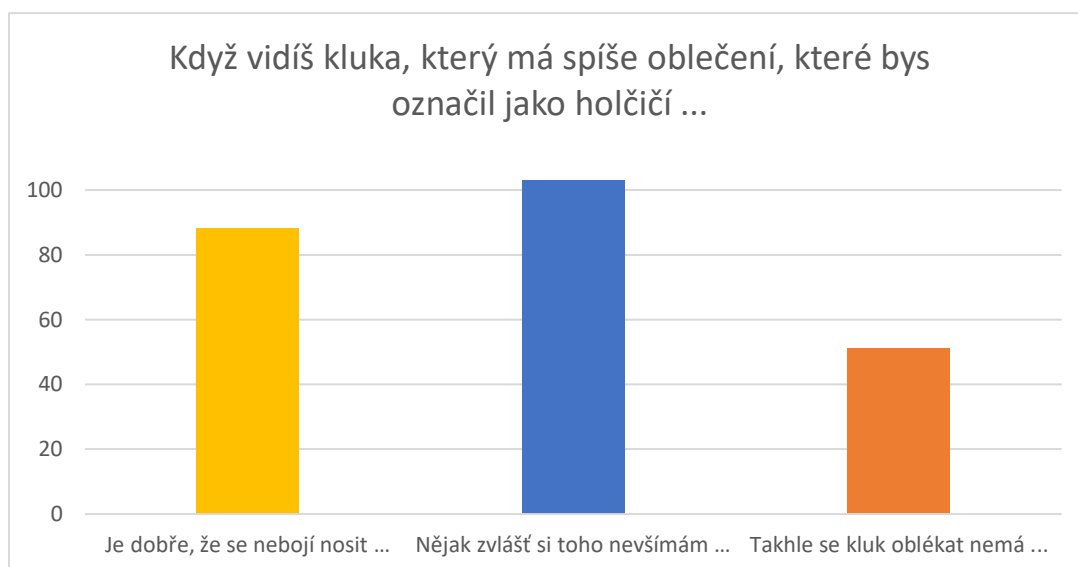

Graf č. 12: dívka s mužským vzhledem

Otázka č. 10: Když vidíš kluka, který má spíše oblečení, které bys označil jako holčičí ...

Otázka číslo 10 se podobala předchozí otázce, avšak zjišťovala reakce žáků na chlapce v dámském oblečení. Odpovědi byly na výběr opět tři a byly téměř totožné jako v předchozí otázce. „Je dobře, že se nebojí nosit to, co chce, a to se mi líbí“ označilo 88 (36,5 %) respondentů. Druhou možnost „Nějak zvlášť si toho nevšímám, je mi to jedno“ označilo 103 (42,5 %) žáků a třetí možnost „Takhle se přece kluk oblékat nemá, není to normální“ si vybralo celkem 51 (21 %) odpovídajících.

N = 242

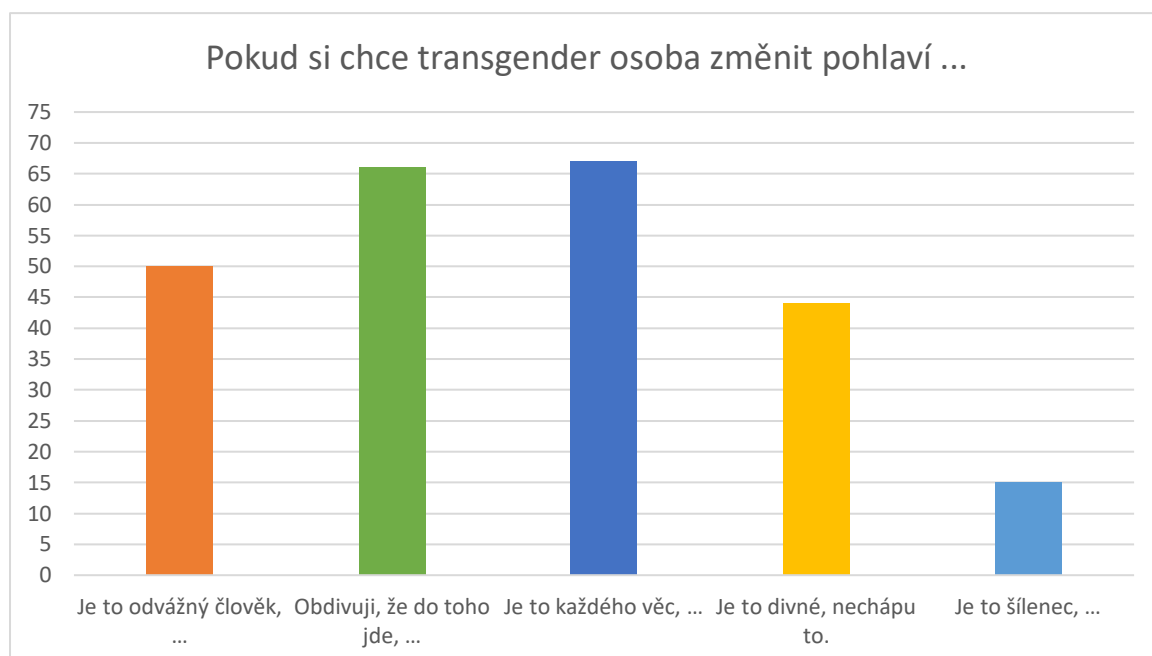

Graf č. 13: chlapec s ženským vzhledem

Otázka č. 11: Pokud si chce transgender osoba změnit pohlaví ...

Jedenáctá otázka zjišťovala postoj žáků ke změně pohlaví v případě transgender osob. Na výběr bylo z pěti možností. 67 (28 %) žáků zvolilo odpověď „Je to každého věc, takže mi to je jedno“, hned v závěsu byla odpověď „Obdivuji, že do toho jde, ale víc bych to neřešil“, kterou zvolilo 66 (27 %) žáků. Další z odpovědí „Je to odvážný člověk, určitě bych mu vyjádřil svou podporu a respekt“ zvolilo 50 (21 %) respondentů. Možnost „Je to divné, nechápu to“ si vybralo 44 (18 %) respondentů a „Je to šílenec, s takovým člověkem bych nechtěl mít nic společného“ zvolilo 15 (6 %) odpovídajících žáků.

N = 242

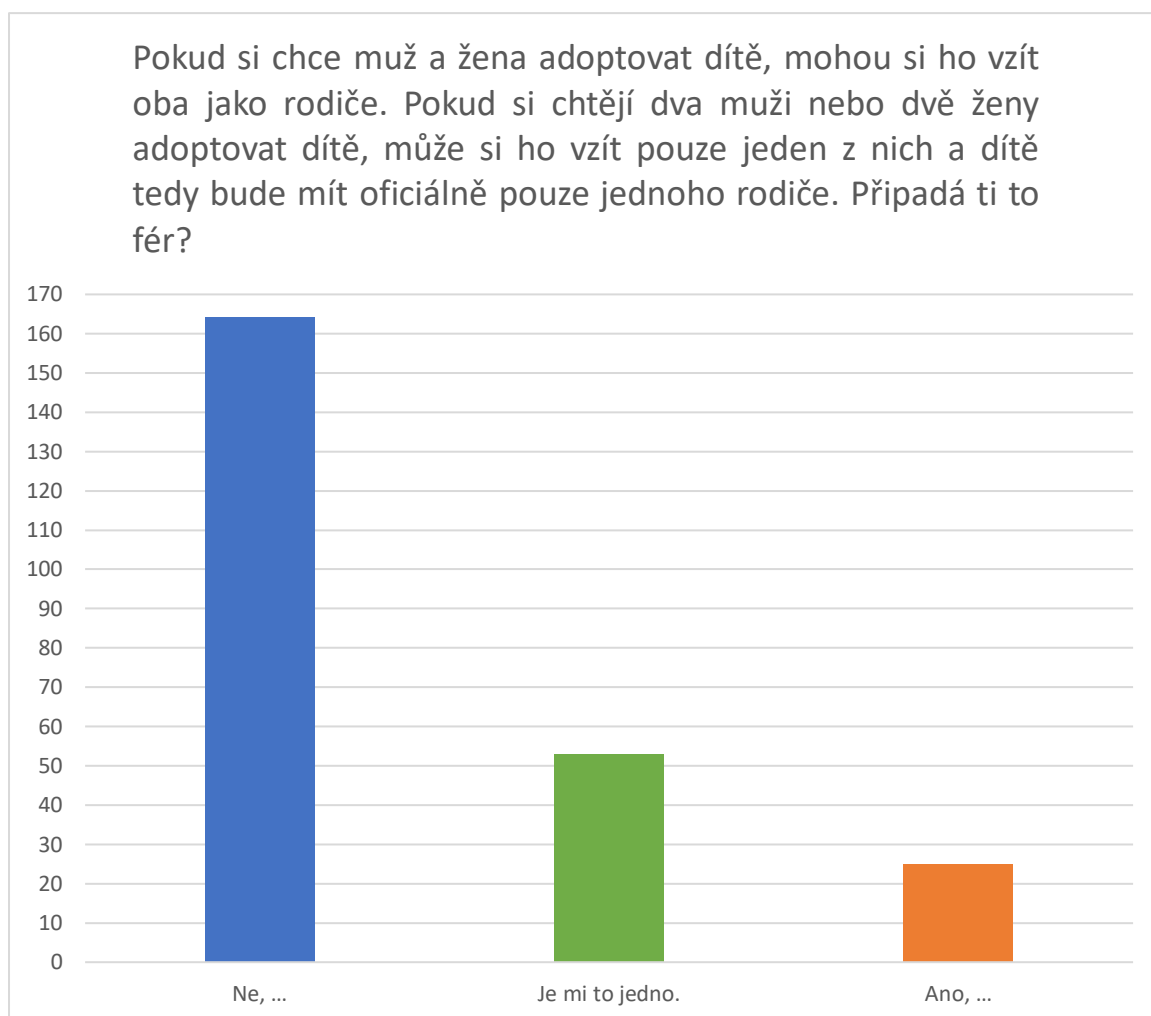

Graf č. 14: transgender – změna pohlaví

Otázka č. 12: Pokud si chce muž a žena adoptovat dítě, mohou si ho vzít oba jako rodiče. Pokud si chtějí dva muži nebo dvě ženy adoptovat dítě, může si ho vzít pouze jeden z nich a dítě tedy bude mít oficiálně pouze jednoho rodiče. Připadá ti to fér?

Tato otázka se ptala na postoj žáků v tématu adopce dítěte homosexuálním párem v porovnání s heterosexuálním párem. Na výběr zde byly tři možnosti. První odpověď „Ne, všichni by měli mít při adopci stejná práva“ zvolilo 164 (68 %) respondentů. Druhou odpověď „Je mi to jedno“ si vybralo 53 (22 %) žáků a třetí odpověď „Ano, dvě ženy nebo dva muži přece nemají být rodiče“ označilo 25 (10 %) žáků.

N = 242

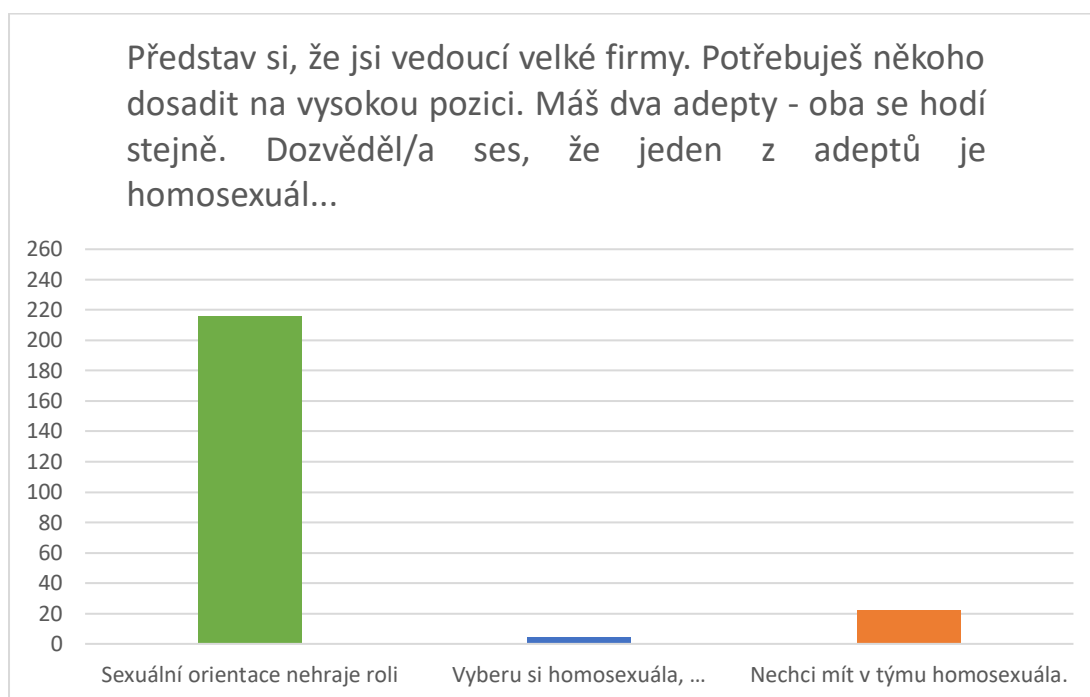

Graf č. 15: adopce homosexuálním párem

Otázka č. 13: Představ si, že jsi vedoucí velké firmy. Potřebuješ někoho dosadit na vysokou pozici. Máš dva adepty – oba se hodí stejně. Dozvěděl/a ses, že jeden z adeptů je homosexuál...

Otázka číslo 13 nastavila modelovou situaci a žáci měli vybrat z možností podle toho, jak by se pravděpodobně zachovali oni. Nejvíce žáků zvolilo „To, jakou má člověk sexuální orientaci, pro mě v tomto případě nehraje žádnou roli, záleží mi na jiných vlastnostech člověka.“ Vybralo si ji 216 (89 %) respondentů. „Vyberu si homosexuála, vím, že v mojí firmě bude přijat dobře a bude určitě pracovitý“ zvolili pouze 4 (2 %) respondenti. Odpověď „Vyberu toho normálního, nechci mít v týmu homosexuála“ označilo 22 (9 %) respondentů.

N = 242

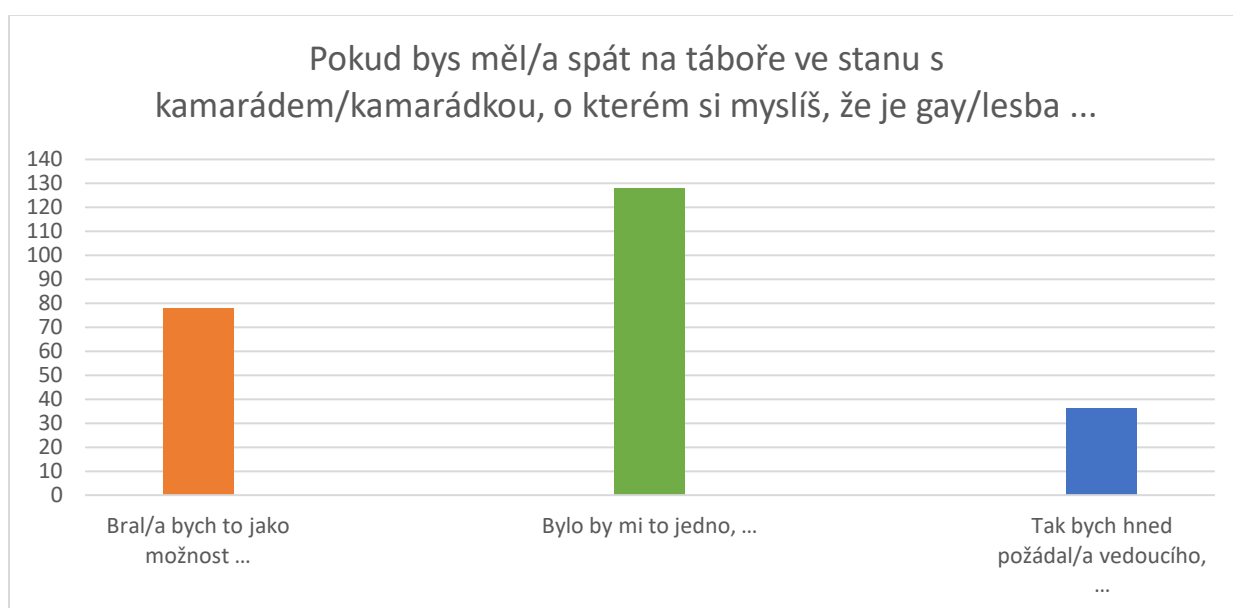

Graf č. 16: homosexuál v zaměstnání

Otázka č. 14: Pokud bys měl/a spát na táboře ve stanu s kamarádem/kamarádkou, o kterém si myslíš, že je gay/lesba ...

Tato otázka zjišťovala postoj žáků k homosexualitě mladistvých ve podobném věku jako oni. Opět jim byly nabídnuty tři možnosti. První z nich, „Bral/a bych to jako možnost probrat s ní/m to, jak se cítí“ zvolilo 78 (32 %) žáků. Druhou možnost „Bylo by mi to jedno, neřešil/a bych to“ označilo celkem 128 (53 %) žáků a „Tak bych hned požádal/a vedoucího, aby mě přesunul do jiného stanu“, byla třetí možnost, kterou si vybralo 36 (15 %) žáků.

N = 242

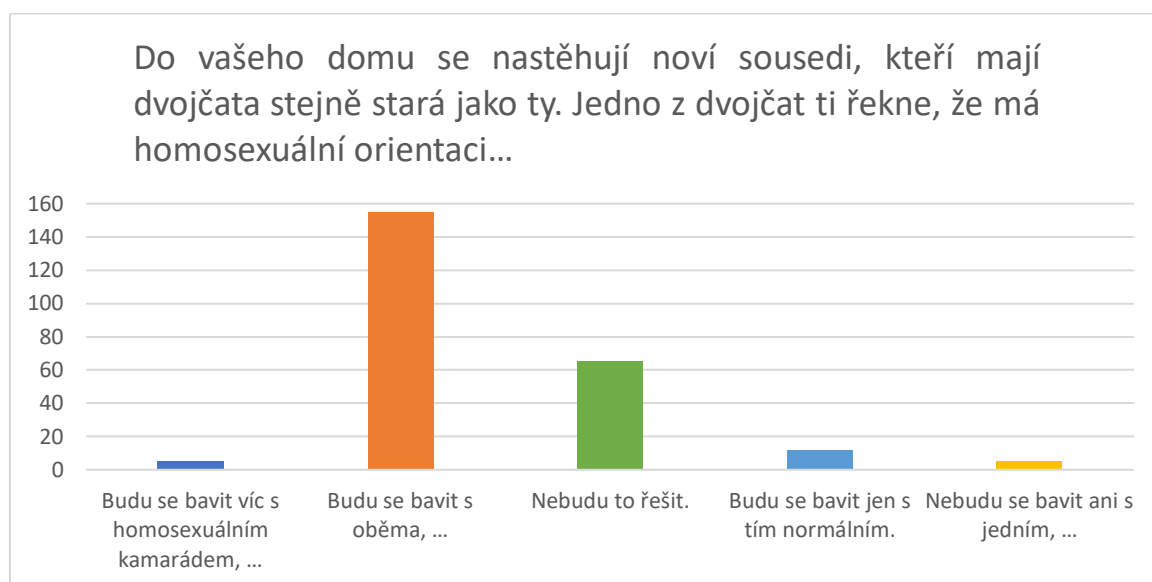

Graf č. 17: kamarád homosexuál ve sdíleném stanu

Otázka č. 15: Do vašeho domu se nastěhují noví sousedi, kteří mají dvojčata stejně stará jako ty. Jedno z dvojčat ti řekne, že má homosexuální orientaci...

V patnácté otázce měli žáci opět vybrat, jak by se v dané situaci nejpravděpodobněji zachovali. Na výběr dostali z pěti možností. „Budu se bavit víc s homosexuálním kamarádem, je mi to sympatické a budu ho podporovat“ zvolilo 5 (2 %) respondentů. „Budu se bavit s oběma, nezáleží mi na tom, jakou má kdo orientaci“ si vybralo 155 (64 %) žáků. „Nebudu to řešit“ označilo jako odpověď 65 (27 %) respondentů. „Budu se bavit jen s tím normálním“ zvolilo 12 žáků, tedy 5 %. „Nebudu se bavit ani s jedním, je to divné být homosexuál a takoví lidé by se měli léčit“ si vybralo, stejně jako první odpověď, 5 (2 %) respondentů.

N=242

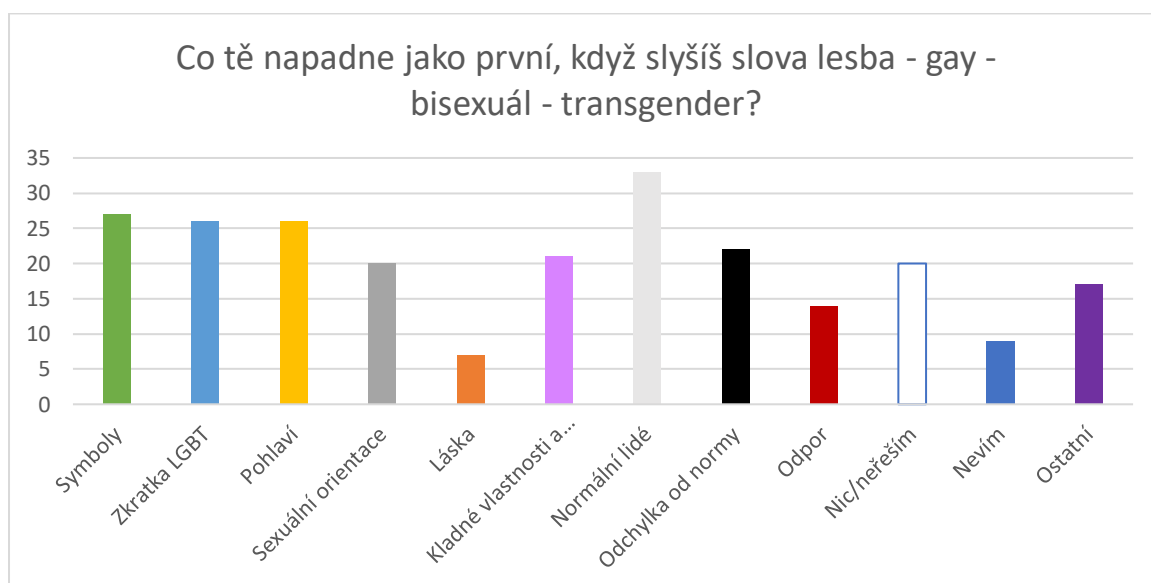
Graf č. 18: dvojčata – homosexuál a heterosexuál

Otázka č. 16: Co tě napadne jako první, když slyšíš slova lesba – gay – bisexuál – transgender?

V otázce číslo 16 žáci neměli na výběr z možností, ale odpovídali vlastními slovy. Pro zpřehlednění a zjednodušení jsou odpovědi rozříděny do několika kategorií, které jsou zaznamenány v grafu. Kategorií je celkem dvanáct a jejich názvy jsou následující: Symboly, Zkratka LGBT, Pohlaví, Sexuální orientace, Láska, Kladné vlastnosti a podpora, Normální lidé, Odchylka od normy, Odpor, Nic/neřeším, Nevím a poslední kategorie byla nazvána Ostatní.

Nejvíce odpovědí spadalo do kategorie „Normální lidé“, těchto odpovědí bylo celkem 33 (13,6 %). Další početnou skupinou odpovědí byly odpovědi, u kterých žáci uváděli především duhovou vlajku jako symbol LGBT. Tyto odpovědi byly zařazeny do kategorie „Symboly“ a bylo jich celkem 27 (11,2 %). Dále respondenti uváděli přímo LGBT nebo rozepsané jednotlivé pojmy (lesba, gay, bisexuál, transgender). Těchto odpovědí bylo celkem 26 (10,7 %) a byly zařazeny do kategorie „LGBT“. Stejný počet odpovědí, tedy 26 (10,7 %) zahrnovala i kategorie „Pohlaví“, kde žáci uváděli odpovědi ve spojitosti s dvojicemi stejného pohlaví. 20 (8,3 %) odpovědí bylo zařazeno do kategorie „Sexuální orientace“. Celkem 7 (2,9 %) odpovědí tvoří kategorii „Láska“. Kladné nebo podporující vyjádření bylo obsahem 21 (8,7 %) odpovědí a ty byly sdruženy do kategorie „Kladné vlastnosti a podpora“. Vyjádření, která svým obsahem charakterizovala LGBT jako něco odlišného, byla zařazena do kategorie „Odchylka od normy“. Takových odpovědí bylo celkem 22 (9,1 %). Odpovědi, které naznačovaly negativní vztah k LGBT byly zahrnuty do kategorie „Odpor“ a bylo to celkem 14 (5,8 %) odpovědí. 20 (8,3 %) odpovědí vyjadřovalo, že respondent toto téma neřeší nebo že ho nic nenapadá, tyto odpovědi tvoří kategorii „Nic/neřeším“. 9 (3,7 %) odpovědí znělo „nevím“ a tyto odpovědi byly zařazeny do stejnojmenné kategorie („Nevím“). 17 (7 %) odpovědí nespadlo svým obsahem do žádné z kategorií, proto byla pro tyto případy vytvořena kategorie „Ostatní“. Přepisy konkrétních odpovědí žáků jsou zaznamenány v příloze č. 3.

N = 242

Graf č. 19: první nápad – LGBT

Otázka č. 17: Řešil/a jsi někdy s někým téma LGBT?

Otázka číslo 17 zjišťovala, zda žáci vůbec někdy s někým řešili problematiku leseb, gayů, bisexuálů a transgender osob. Odpověď zde byla možná pouze buď „Ano“ nebo „Ne“. 177 (73 %) žáků odpovědělo kladně, zbylých 65 (27 %) žáků odpovědělo, že tematiku LGBT nikdy s nikým neřešilo.

N=242

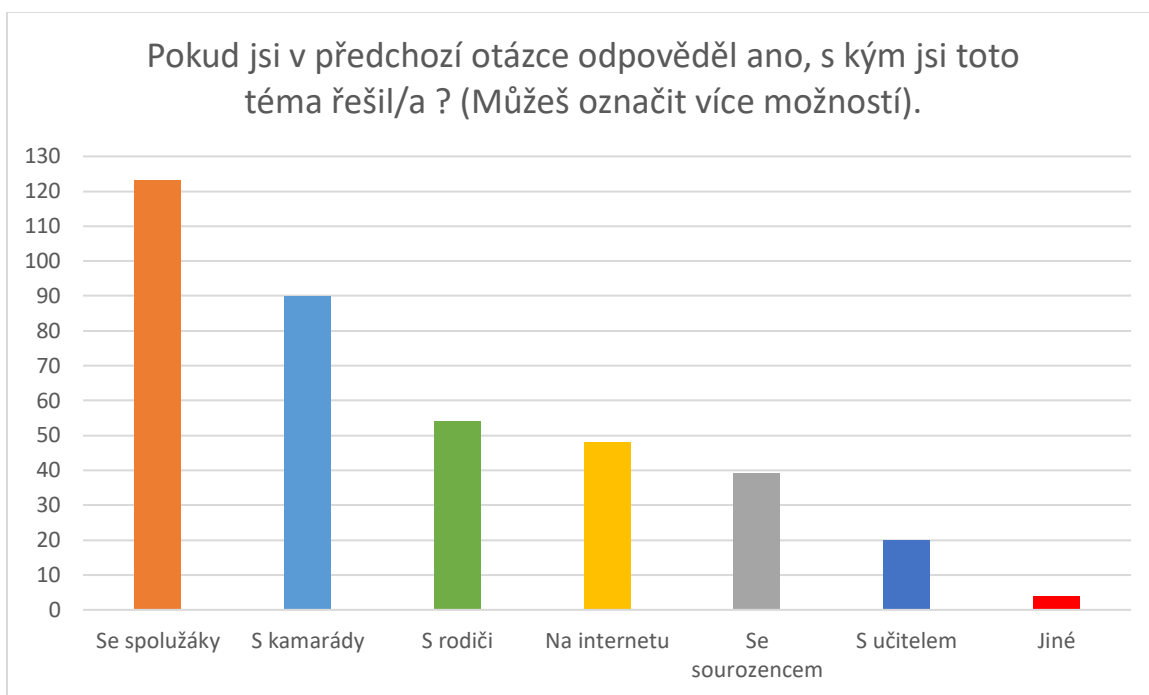
Graf č. 20: řešení tématu LGBT

Otázka č. 18: Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl ano, s kým jsi toto téma řešil/a? (Můžeš označit více možností).

V osmnácté otázce měli žáci seznam možných odpovědí, ze kterého mohli vybrat jednu a více možností. Na tuto otázku odpovědělo 177 respondentů, kteří označili 181 odpovědí. Nejčastěji byla označena možnost, že respondenti řešili téma LGBT se svými spolužáky. Tato možnost byla tedy označena 123× (32,5 %). 90× (23,8 %) byla označena možnost, že se tématem LGBT respondenti zabývali se svými kamarády. Dále bylo 54 (14,3 %) odpovědí, kde byla zvolena možnost „S rodiči“. Odpověď „Na internetu“ byla vybrána 48× (12,7 %). Odpověď „Se sourozencem“ byla zvolena v 39 (10,3 %) případech. Možnost „S učitelem“ byla vybrána pouze 20× (5,3 %).

V této otázce mohli žáci napsat i svoji vlastní odpověď. Ve většině vypsaných odpovědí se v převažujícím množství případů objevovalo pouze upřesnění nebo konkretizace možností, které daný žák zvolil ze seznamu. Konkrétně to byla odpověď „s mamkou“, „s kámoškou“ a ve dvou případech se vyskytla odpověď, že respondenti řeší tuto tematiku sami se sebou. Tyto odpovědi byly zařazeny do kategorie „Jiné“, byly tedy celkem 4 (1,1 %). Odpovědi zařazené do kategorie „Jiné“ zněly následovně: „s mamkou“, „S kámoškou“, „sám“ a „sama se sebou.

N = 378

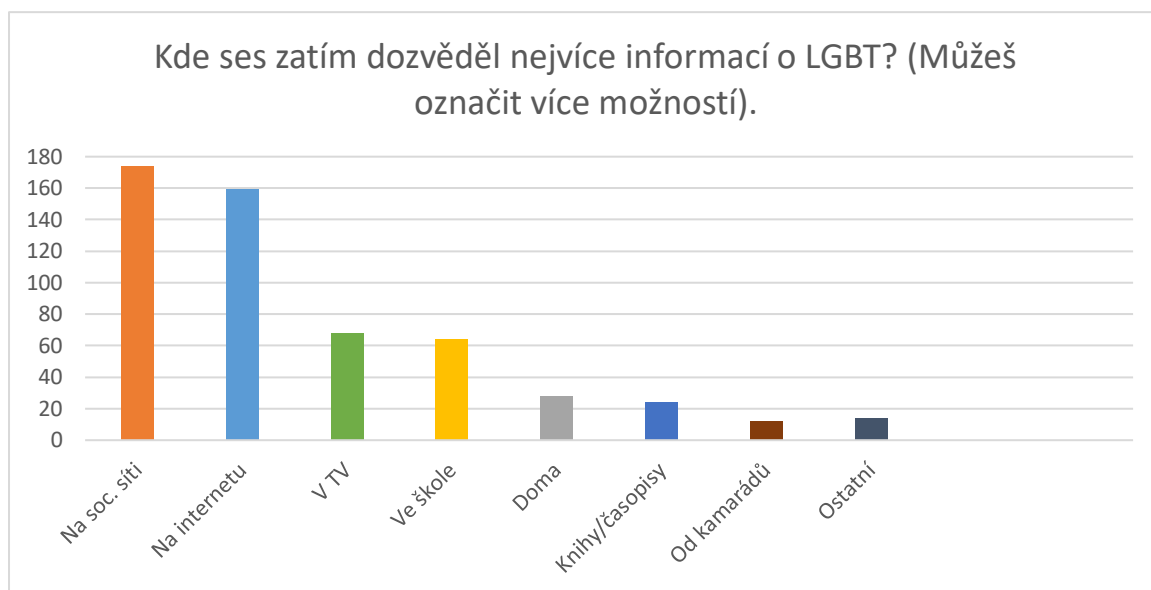

Graf č. 21: řešení tématu LGBT – kde/ s kým

Otázka č. 19: Kde ses zatím dozvěděl nejvíce informací o LGBT? (Můžeš označit více možností).

V devatenácté otázce bylo zjišťováno, kde se žáci dozvěděli nejvíce informací o tematicke LGBT. Měli na výběr ze seznamu několika možných odpovědí, přičemž mohli označit jednu a více možností. Nejčastěji byla zvolena možnost „Na sociálních sítích“, celkem 174× (32 %). Další frekventovanou odpovědí bylo „Na internetu“, která byla zvolena 159× (29,3 %). „V televizi“ bylo označeno 68× (28 %). Možnost „Ve škole“ byla vybrána 64× (11,8 %). Odpověď „Doma“ byla označena 28× (5,2 %). Kategorie „Knihy/časopisy“ byla zvolena 24× (4,4 %). Možnost „Od kamarádů“ byla zvolena 12× (2,2 %). Ve volné odpovědi se opět ve většině případů vyskytovaly pouze konkretizace nebo odůvodnění výběru odpovědi z nabídnutého seznamu. Několikrát (14× – 2,6 %) se objevily vlastní vypsání odpovědi. Tato skupina odpovědí je zaznamenána samostatně v kategorii „Ostatní“. Tyto odpovědi jsou zároveň konkrétně vypsány v příloze číslo 4.

N = 543

Graf č. 22: zdroj informací o LGBT

Otázka č. 20: Pokud máš nějaké připomínky nebo komentáře k tomuto dotazníku, napiš je prosím sem.

V poslední otázce měli žáci, kterým byl dotazník rozeslán, možnost se k němu jakkoli vyjádřit. Svou odpověď uvedlo 85 žáků, tedy 35 % ze všech respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. 157 žáků nechalo pole odpovědi volné. Celkově byly reakce respondentů v této otázce převážně kladné, bez připomínek. Avšak některým žákům

vadilo, že v dotazníku nebylo možné zvolit vlastní odpověď. Dále byly otázky v dotazníku charakterizovány jako příliš zaujaté. Konkrétní odpovědi jednotlivých žáků jsou v příloze č. 4., vyjádření ve znění „nic“ a „nemám připomínky“ nebyly do přílohy zahrnuty.

2.3 Diskuse a komparace dat

V této části práce bude následovat zhodnocení odpovědí respondentů, které byly získány ve výše uvedeném dotazníku. Budou zde zpracovány a rozebrány výsledky, které byly uvedeny v předchozí části. Zároveň zde bude uvedeno, zda se podařilo dosáhnout výzkumných cílů a zda byly zodpovězeny výzkumné otázky, které jsou uvedeny již v části 2.1. Dále zde budou některá data porovnána a budou vyvozeny závěry pro tvorbu edukačních materiálů.

Diskuse

Pro zhodnocení výsledků, zodpovězení výzkumných otázek a posouzení, zda bylo dosaženo výzkumných cílů, budou využity odpovědi získané v dotazníkovém šetření. Odpovědi u uzavřených otázek v dotazníku byly uspořádány podle škály: tolerantní (podporující) – spíše tolerantní – neutrální – spíše netolerantní – netolerantní, v případě, kdy měly otázky pět možných odpovědí. Pokud měly tři možné odpovědi, byly uspořádány dle škály: tolerantní – neutrální – netolerantní. Podle počtu vybraných odpovědí bude posouzeno, zda u žáků druhého stupně vybraných základních škol převažovaly odpovědi tolerantní (a spíše tolerantní), neutrální, nebo netolerantní (a spíše netolerantní). Pro komparaci byly odpovědi zařazeny do tří skupin: pozitivní, neutrální a negativní. Pozitivní odpovědi zahrnovaly skupinu nejvíce tolerantních a LGBT podporujících odpovědí, negativní odpovědi zahrnovaly netolerantní a odsuzující odpovědi.

Hlavní cíl a výzkumná otázka

Hlavní cíl této diplomové práce zní následovně: Zjistit, jaké mají žáci 2. stupně vybraných ZŠ postoje ke skupině LGBT.

Hlavní výzkumná otázka byla tedy formulována takto: Jaké mají žáci 2. stupně vybraných ZŠ postoje ke skupině LGBT?

Pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky bylo použito vyhodnocení otázek, které zjišťovaly postoje žáků vybraných základních škol k LGBT, konkrétně tedy otázky 1–4 a 6–15 z části dotazníku označené písmenem B. Otázka 5 se týkala heterosexuálního páru, proto nebyla pro vyhodnocení hlavního cíle použita. Zjišťování postojů bylo zaměřeno na negativní odpovědi. Pokud respondent zvolil 7 (50 %) a více negativních reakcí

z celkových 14 možných, byl jeho postoj vyhodnocen jako negativní. Z celkových 242 respondentů uvedlo odpověď považovanou za negativní 89 (36,8 %) žáků. Do kritéria 7 a více negativních odpovědí spadalo 23 (9,5 %) respondentů z celkových 242. Konkrétní počty negativních odpovědí a příslušný počet žáků je uveden v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1: Negativní odpovědi

Počet negativních odpovědí	Počet žáků
0	153 (63,2 %)
1	30 (12,4 %)
2	7 (2,9 %)
3	8 (3,3 %)
4	11 (4,5 %)
5	7 (2,9 %)
6	3 (1,2 %)
7	5 (2,1 %)
8	2 (0,8 %)
9	5 (2,1 %)
10	2 (0,8 %)
11	4 (1,7 %)
12	1 (0,4 %)
13	0 (0 %)
14	4 (1,7 %)
Celkem:	242 (100 %)

Nejvíce negativních odpovědí bylo 14. To byl zároveň i maximální počet, jelikož k vyhodnocení bylo využito celkem 14 otázek. Takto odpověděli celkem 4 žáci, což tvoří 1,7 % z celkového počtu 242 (100 %) respondentů. 30 (12,4 %) žáků odpovědělo pouze 1× negativně.

Dále bylo provedeno vyhodnocení hlavního cíle podle počtu odpovědí žáků. Konkrétní otázky a počty příslušných odpovědí jsou uvedeny v následující tabulce č. 2. Žáků, jejichž postoje byly označeny jako negativní, bylo ve výzkumném vzorku respondentů o poznání méně než těch, kteří volili převážně neutrální a pozitivní možnosti. Jednotlivé odpovědi

byly tedy zařazeny do tří skupin: pozitivní, neutrální a negativní. Do skupiny pozitivní byly zařazeny odpovědi, které vyjadřovaly tolerantní postoje, do skupiny negativní byly zařazeny odpovědi vyjadřující spíše negativní postoje ke skupině LGBT.

Tabulka č. 2: Počty odpovědí

Otázka	Odpovědi			
	Pozitivní	Neutrální	Negativní	Celkem
1. Pokud by se ti spolužák/ spolužačka v lavici svěřil/a s tím, že je homosexuál ...	177 (73 %)	43 (18 %)	22 (9 %)	242 (100 %)
2. Když vidíš v televizi nebo ve městě tzv. pride průvod...	75 (31 %)	119 (49 %)	48 (20 %)	242 (100 %)
3. Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dva tátové...	170 (70 %)	56 (23 %)	16 (7 %)	242 (100 %)
4. Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dvě mamky...	181 (75 %)	51 (21 %)	10 (4 %)	242 (100 %)
6. Když vidíš dva kluky, jak si dávají pusu ...	65 (27 %)	148 (61 %)	29 (12 %)	242 (100 %)
7. Když vidíš venku dvě holky, jak si dávají pusu	74 (30,5 %)	154 (63,5 %)	14 (6 %)	242 (100 %)
8. Když se člověku líbí muži i ženy stejně ...	176 (73 %)	50 (20,5 %)	16 (6,5 %)	242 (100 %)
9. Když vidíš slečnu s krátkými vlasy a v pánském oblečení ...	113 (47 %)	101 (42 %)	28 (11 %)	242 (100 %)
10. Když vidíš kluka, který má spíše oblečení, které bys označil jako holčičí ...	88 (36,5 %)	103 (42,5 %)	51 (21 %)	242 (100 %)
11. Pokud si chce transgender osoba změnit pohlaví ...	116 (48 %)	67 (28 %)	59 (24 %)	242 (100 %)
12. Pokud si chce muž a žena adoptovat dítě, mohou si ho vzít oba jako rodiče. Pokud si chtějí dva muži nebo dvě ženy adoptovat dítě, může si ho vzít pouze jeden z nich a dítě tedy bude mít oficiálně pouze jednoho rodiče. Připadá ti to fér?	164 (68 %)	53 (22 %)	25 (10 %)	242 (100 %)

13. Představ si, že jsi vedoucí velké firmy. Potřebuješ někoho dosadit na vysokou pozici. Máš dva adepty – oba se hodí stejně. Dozvěděl/a ses, že jeden z adeptů je homosexuál...	4 (2 %)	216 (89 %)	22 (9 %)	242 (100 %)
14. Pokud bys měl/a spát na táboře ve stanu s kamarádem/kamarádkou, o kterém si myslíš, že je gay/lesba ...	78 (32 %)	128 (53 %)	36 (15 %)	242 (100 %)
15. Do vašeho domu se nastěhují noví sousedi, kteří mají dvojčata stejně stará jako ty. Jedno z dvojčat ti řekne, že má homosexuální orientaci...	160 (66 %)	65 (27 %)	17 (7 %)	242 (100 %)
Celkem	1642 (48,5 %)	1355 (40 %)	393 (11,5 %)	3388 (100 %)
Celkový průměr	117 (48,5 %)	96 (40 %)	28 (11,5 %)	242 (100 %)

Z porovnání zjištěných dat vyplynulo, že podle počtu odpovědí mají žáci vybraných základních škol převážně pozitivní a neutrální postoj k LGBT. Tento závěr byl získán z celkového počtu odpovědí, které můžeme považovat za tolerantní. Celkový počet pozitivních odpovědí činil 1642 (48,5 %) odpovědí z celkového počtu 3388 (100 %) odpovědí. Tyto odpovědi tedy symbolizují tolerantní postoje k LGBT. Dále 1482 (40 %) odpovědí bylo neutrálních, tito respondenti se tedy nestaví k LGBT netolerantním postojem, ale ani je nepodporují, nebo s nimi nesympatizují. Negativních odpovědí, tedy netolerantních postojů, bylo pouze 391 (11,5 %). Nejvyšší počet pozitivních odpovědí můžeme zaznamenat u otázky č. 4, která zněla následovně: „Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dvě mamky...“. Otázka zjišťovala postoje žáků k homosexuálním ženám, které mají děti. V této otázce odpovědělo 181 (75 %) žáků kladně. Nízký počet kladných odpovědí se vyskytl u otázky číslo 6. Šestá otázka zněla takto: Když vidíš dva kluky, jak si dávají pusy ...). Pozitivní odpověď zde vybralo pouze 27 % respondentů. U otázky číslo 13 byl také malý počet pozitivních odpovědí, v tomto případě to bylo pravděpodobně zapříčiněno formulací možností, které měli respondenti na výběr.

Závěr: Hlavní cíl této diplomové práce byl splněn. Jak je uvedeno v tabulce č. 1, bylo zjištěno, že malá část žáků, konkrétně 23 (9,5 %) z celkových 242, má negativní postoj ke skupině LGBT. Dále pouze 89 (36,8 %) uvedlo aspoň jednu negativní odpověď.

153 (63,2 %) žáků tedy nezvolilo ani jednu negativní možnost. Z těchto zjištění vyplývá, že postoje, převažující u respondentů z tohoto výzkumného vzorku, jsou z větší části neutrální a pozitivní. Dále byl hlavní cíl vyhodnocen i dle počtu všech odpovědí od respondentů. Z porovnání celkového počtu jednotlivých negativních odpovědí vyplývá, že celkem bylo zaznamenáno 393 (11,5 %) negativních odpovědí z celkového počtu 3388 (100 %) získaných odpovědí. Pozitivních odpovědí bylo celkem 1641 (48,5 %) a neutrálních 1354 (40 %). I z těchto dat tedy vyplývá, že u žáků vybraných základních škol převažují pozitivní a neutrální postoje nad negativními.

Další součástí hlavního cíle bylo vytvořit edukační plán na dvě vyučovací hodiny pro vybranou základní školu o problematice LGBT na základě provedeného dotazníkového šetření. Tento materiál bude doporučen k použití ve výuce výchovy ke zdraví nebo v jiném příslušném předmětu na té škole, která bude disponovat nejvíce negativními odpověďmi. Co se týče postojů žáků na jednotlivých školách, bylo porovnání dat zaměřeno především na negativní odpovědi v otázkách 1–15 v sekci B. Podle těchto výsledků je vytvořen edukační materiál v rozsahu dvou vyučovacích hodin, který bude doporučen pro nejvhodnější školu. Touto školou se rozumí ta, ve které je zaznamenáno nejvyšší procento netolerantních postojů. Edukační materiál je dostupný v následující podkapitole 2.5 s názvem Edukační materiál. Počty negativních odpovědí na jednotlivých školách jsou zaznamenány v následující tabulce č. 3.

Tabulka č. 3: Negativní odpovědi na jednotlivých školách

Škola	Negativní odpovědi	Celkem odpovědí
ZŠ Ohradní	4 (2,4 %)	165 (100 %)
ZŠ D. a E. Zátokových	10 (3,9 %)	255 (100 %)
ZŠ Křížová	2 (4,4 %)	45 (100 %)
ZŠ Polná	53 (8,6 %)	615 (100 %)
ZŠ Raškovice	61 (10,4 %)	585 (100 %)
ZŠ Jablunkov	87 (11,8 %)	735 (100 %)
ZŠ TGM	8 (13,3 %)	60 (100 %)
ZŠ Bystřice	111 (14,5 %)	765 (100 %)
ZŠ Radotín	62 (15,3 %)	405 (100 %)
Celkem	394 (11 %)	3630 (100 %)
Celkem průměr	26 (11 %)	242 (100 %)

Ze zjištěných dat vyplývá, že nejvíce odpovědí, které představovaly tolerantní postoje, uvedli žáci z výzkumného vzorku na Základní škole Ohradní v Praze. K obecnému průměru 11 % negativních odpovědí se nejvíce přiblížila svými odpověďmi Základní škola Raškovice, 10,4 % negativních odpovědí. Edukační plán bude na základě uvedených hodnot doporučen zejména základní škole v Radotíně, kde se vyskytlo nejvyšší procento negativních odpovědí, tedy netolerantních postojů. Celkem to činilo 15,3 % negativních reakcí. Je třeba připomenout, že získané výsledky nelze považovat za definitivní pro celou školu, zahrnují pouze žáky 8. tříd, kteří odeslali vyplněný dotazníkový formulář.

Dílčí cíle a výzkumné otázky

V této práci byly stanoveny tři dílčí cíle, ke kterým náleží tři dílčí výzkumné otázky.

Dílčí cíl číslo 1 zní následovně: Zjistit, zda existuje rozdíl v počtu odpovědí týkajících se postojů žáků vybraných základních škol k homosexualitě žen a k homosexualitě mužů.

Dílčí výzkumná otázka číslo 1 tedy zjišťovala, zda existuje rozdíl v počtu odpovědí v postojích žáků vybraných základních škol k homosexualitě žen a k homosexualitě mužů.

K vyhodnocení byly použity otázky, které se týkaly konkrétních příkladů mužské a ženské homosexuality. Konkrétně se jednalo o otázky číslo 3, 4, 6, 7, 9 a 10. ze sekce B. Přehled otázek a počtů odpovědí je uveden v následující tabulce č. 4.

Tabulka č.4: Dílčí cíl č. 1

Otázka	Odpovědi			
	Pozitivní	Neutrální	Negativní	Celkem
3. Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dva tátové...	170 (70 %)	56 (23 %)	16 (7 %)	242 (100 %)
4. Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dvě mamky...	181 (75 %)	51 (21 %)	10 (4 %)	242 (100 %)
6. Když vidíš dva kluky, jak si dávají pusu ...	66 (27 %)	148 (61 %)	28 (12 %)	242 (100 %)
7. Když vidíš venku dvě holky, jak si dávají pusu...	74 (30,5 %)	154 (63,5 %)	14 (6 %)	242 (100 %)

9. Když vidíš slečnu s krátkými vlasy a v pánském oblečení ...	113 (47 %)	102 (42 %)	27 (11 %)	242 (100 %)
10. Když vidíš kluka, který má spíše oblečení, které bys označil jako holčičí ...	88 (36,5 %)	103 (42,5 %)	51 (21 %)	242 (100 %)
Celkem	692 (48 %)	614 (42 %)	146 (10 %)	1452 (100 %)
Celkový průměr	115 (48 %)	102 (42 %)	24 (10 %)	242 (100 %)
Homosexualita mužů				
3. Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dva tátové...	170 (70 %)	56 (23 %)	16 (7 %)	242 (100 %)
6. Když vidíš dva kluky, jak si dávají pusu ...	66 (27 %)	148 (61 %)	28 (12 %)	242 (100 %)
10. Když vidíš kluka, který má spíše oblečení, které bys označil jako holčičí ...	88 (36,5 %)	103 (42,5 %)	51 (21 %)	242 (100 %)
Celkem	324 (45 %)	307 (42 %)	95 (13 %)	726 (100 %)
Celkový průměr	108 (45 %)	102 (42 %)	32 (13 %)	242 (100 %)
Homosexualita žen				
4. Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dvě mamky...	181 (75 %)	51 (21 %)	10 (4 %)	242 (100 %)
7. Když vidíš venku dvě holky, jak si dávají pusu...	74 (30,5 %)	154 (63,5 %)	14 (6 %)	242 (100 %)
9. Když vidíš slečnu s krátkými vlasy a v pánském oblečení ...	113 (47 %)	102 (42 %)	27 (11 %)	242 (100 %)
Celkem	368 (51 %)	307 (42 %)	51 (7 %)	726 (100 %)
Celkový průměr	122 (51 %)	102 (42 %)	17 (7 %)	242 (100 %)

Homosexuality mužů se týkaly především otázky 3 a 6, částečně i otázka 10. Týkaly se homosexuálního mužského páru, který má dítě, projevů náklonnosti na veřejnosti a stylu oblékání. Homosexuality žen se týkaly otázky 4 a 7, z části i otázka 9. Týkaly se stejných témat jako otázky 3, 6 a 10. Pokud porovnáme počty pozitivních odpovědí a negativních odpovědí u otázek 3 a 4, které byly paralelní, lišily se pouze v pohlaví aktérů, zjistíme, že vyšší počet pozitivních odpovědí se vyskytuje u otázky číslo 4, která se týká homosexuálních žen jako rodičů. U otázky číslo 3 (Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dva tátové...) byla zvolena pozitivní odpověď 170× (70 %). U otázky číslo 4 (Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dvě mamky...) to bylo 181 (75 %) pozitivních odpovědí. Stejná situace nastala i u paralelních otázek 6 (Když vidíš dva kluky, jak si dávají pusy ...) a 7 (Když vidíš venku dvě holky, jak si dávají pusy...), kde více pozitivních odpovědí, tedy vyjádření tolerantního postoje, lze zaznamenat u otázky číslo 7, která se opět týkala žen. Konkrétně zde byla pozitivní odpověď uvedena 74× (30,5 %). U otázky číslo 6, která se týkala homosexuality mužů byla vyjádřena pozitivní možnost 66× (27 %). U další dvojice paralelních otázek, tedy 9 (Když vidíš slečnu s krátkými vlasy a v pánském oblečení ...) a 10 (Když vidíš kluka, který má spíše oblečení, které bys označil jako holčičí ...) byl opět větší počet pozitivních odpovědí u otázky, která se týkala žen. Konkrétně tedy u otázky číslo 9 byla vybrána pozitivní odpověď 113× (47 %), zatímco u 10. otázky to bylo 88 (36,5 %) pozitivních odpovědí. Z uvedených výsledků je tedy možné odvodit, že výzkumný vzorek zaujímá tolerantnější postoje k homosexualitě žen než k homosexualitě mužů. Celkem bylo na otázky ohledně homosexuality mužů zvoleno 45 % pozitivních odpovědí a 13 % negativních odpovědí. Na otázky týkající se homosexuality žen bylo vybráno 51 % pozitivních odpovědí a 7 % negativních odpovědí. Neutrálních odpovědí bylo v obou případech 42 %.

Závěr: Dílčí cíl číslo 1 (Zjistit, zda existuje rozdíl v počtu odpovědí týkajících se postojů žáků vybraných základních škol k homosexualitě žen a k homosexualitě mužů.) byl splněn. V dotazníku byly položeny paralelní otázky, které se lišily právě pouze v pohlaví aktérů. První dílčí výzkumná otázka tedy zjišťovala, zda existuje rozdíl v postojích žáků vybraných základních škol k homosexualitě žen a k homosexualitě mužů. Bylo zjištěno, že respondenti z vybraných základních škol mají tolerantnější postoje k homosexualitě žen, což vyplynulo z počtu pozitivních odpovědí na otázky týkající se homosexuality žen. Zároveň počet negativních odpovědí na otázky týkající se homosexuality mužů byl vyšší.

Celkový závěr je tedy takový, že rozdíly v počtu odpovědí v postojích žáků vybraných základních škol k homosexualitě žen a homosexualitě mužů existují.

Druhým dílčím cílem bylo zjistit podle počtu odpovědí, jak se staví žáci k homosexuálně orientovaným párům, které mají děti.

Druhá dílčí výzkumná otázka zněla následovně: Jak se podle počtu odpovědí staví žáci k homosexuálně orientovaným rodičovským párům, které mají děti?

Pro vyhodnocení byly využity především otázky číslo 3, 4, a 12. Jejich zpracování je uvedeno v následující tabulce č. 5.

Tabulka č.5: Dílčí cíl č. 2

Otázka	Odpovědi			
	Pozitivní	Neutrální	Negativní	Celkem
3. Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dva tátové...	170 (70 %)	56 (23 %)	16 (7 %)	242 (100 %)
4. Pokud bys zjistil/a, že kamaráda doma vychovávají dvě mamky...	181 (75 %)	51 (21 %)	10 (4 %)	242 (100 %)
12. Pokud si chce muž a žena adoptovat dítě, mohou si ho vzít oba jako rodiče. Pokud si chtějí dva muži nebo dvě ženy adoptovat dítě, může si ho vzít pouze jeden z nich a dítě tedy bude mít oficiálně pouze jednoho rodiče. Připadá ti to fér?	164 (68 %)	53 (22 %)	25 (10 %)	242 (100 %)
Celkem	515 (71 %)	160 (22 %)	51 (7 %)	726 (100 %)
Celkový průměr	171 (71 %)	53 (22 %)	17 (7 %)	242 (100 %)

Nejvýrazněji se homosexuálních párů a jejich vztahu k dětem dotkla otázka číslo 12, která zjišťovala postoje žáků k adopci dítěte homosexuálním párem, nezávisle na tom, zda se jedná o muže nebo ženy. Z dat uvedených v tabulce č. 5 jasně vyplývá, že více než polovina respondentů z výzkumného vzorku se k této problematice staví pozitivně a podpořili by možnost adopce dítěte homosexuálním párem.

Závěr: Druhý dílčí cíl této práce byl splněn. Podařilo se zjistit, že podle počtu odpovědí, se více než polovina ze vzorku respondentů staví k homoparentálním rodinám pozitivně. Tímto byla tedy zodpovězena i příslušná dílčí výzkumná otázka.

Třetí dílčí cíl byl definován následovně: Zjistit, zda se liší počet odpovědí v postojích věřících žáků od postojů žáků bez vyznání k LGBT.

Třetí dílčí výzkumná otázka tedy zjišťovala, zda se v počtu odpovědí liší postoje věřících žáků od postojů žáků bez vyznání k LGBT.

Pro zpracování třetího dílčího cíle byly využity otázky 1–15 ze sekce B. Z odpovědí na tyto otázky byly vyfiltrovány dvě skupiny žáků na základě odpovědí k úvodní otázce číslo 3 v sekci A. Z dotazníku byly vybrány odpovědi žáků, kteří zvolili u otázky č. 3 (Jsi ty nebo tvá rodina věřící?) možnost „Ano, celá moje rodina je věřící.“ a odpovědi žáků, kteří zvolili možnost „Ne, nikdo v mé rodině není věřící.“ Z výsledků uvedených v kapitole 2.3 vyplývá, že věřících respondentů bylo ve vybraném vzorku 75 (31 %), zatímco respondentů bez vyznání bylo 78 (32 %). Ostatní odpovědi nebyly do zpracování třetího dílčího cíle zahrnuty.

Tabulka č. 6: Dílčí cíl č. 3

Otázka	Odpovědi			
	Pozitivní	Neutrální	Negativní	Celkem
Věřící celkem	449 (40 %)	495 (44 %)	181 (16 %)	1125 (100 %)
Věřící průměr	30 (40 %)	33 (44 %)	12 (16 %)	75 (100 %)
Bez vyznání celkem	555 (48 %)	506 (43 %)	109 (9 %)	1170 (100 %)
Bez vyznání průměr	37 (48 %)	34 (43 %)	7 (9 %)	78 (100 %)

Z uvedené tabulky č. 6 vyplývá, že věřící žáci z věřících rodin (dále pouze „věřící“) odpovídali pozitivně v menším množství případů než žáci bez vyznání z rodin bez vyznání (dále pouze „bez vyznání“). Konkrétně to bylo 449 (40 %) pozitivních odpovědí od věřících žáků a 555 (48 %) od žáků bez vyznání. Co se týče negativních odpovědí, u věřících žáků to bylo celkem 181 (16 %) reakcí, u žáků bez vyznání celkem 109 (9 %) reakcí. I v tomto ohledu se tedy množství odpovědí procentuálně lišila. V počtu neutrálních odpovědí na tom byli „věřící“ i „bez vyznání“ obdobně. U respondentů bez vyznání bylo neutrálních odpovědí 43 %, u respondentů věřících to bylo 44 %. Výsledky v počtu odpovědí v této kategorii se tedy lišily jen minimálně. Celkově bylo více odpovědí od žáků bez vyznání (1170) než od žáků věřících (1125).

Závěr: Třetí dílčí cíl byl splněn, jelikož bylo zjištěno, že existují malé rozdíly v počtech pozitivních a negativních odpovědí žáků bez vyznání a žáků věřících. V pozitivních odpovědích tento rozdíl činil 8 %, v negativních odpovědích to bylo 7 %. Celkově ale u obou skupin převažovaly odpovědi pozitivní, tedy tolerantní. Lze tedy říct, že celkově jsou v postojích věřících žáků a v postojích žáků bez vyznání velmi malé rozdíly. To, zda je žák a jeho rodina věřící či bez vyznání mělo v tomto konkrétním dotazníku velmi malý vliv, který se projevil rozdílem 8 % v pozitivních odpovědích a 7 % v odpovědích negativních. Přesto ale výsledky nebyly totožné, proto lze konstatovat, že postoje věřících žáků se počty odpovědí od postojů žáků bez vyznání k tematice LGBT liší.

Komparace dat

Pro komparaci byla vybrána otázka č. 5 (Když vidíš na ulici kluka a holku, jak si dávají pusu ...), č. 6 (Když vidíš dva kluky, jak si dávají pusu...) a č. 7 (Když vidíš venku dvě holky, jak si dávají pusu...). Všechny se týkaly projevů náklonosti na veřejnosti. Otázky budou v následujícím textu porovnávány v závislosti na pohlaví respondentů a uvedená data jsou zaznamenána v tabulce č. 7. V dotazníku odpovídalo celkem 242 respondentů, podle otázky č. 2 v sekci A to bylo 90 (37 %) mužů (chlapců) a 138 (57 %) žen (dívek). 14 respondentů (6 %) pohlaví neuvedlo, na zadanou otázku odpovědělo nesmyslně nebo uvedlo, že se neidentifikuje s žádným pohlavím (nebinární). Těchto 14 respondentů nebylo proto do komparace dat pro účely této práce zahrnuto. Porovnání dat je zaměřeno na pozitivní postoje. V těchto třech otázkách měli respondenti na výběr ze tří možností, které zněly následovně: „Mám dobrý pocit z toho, že se dva lidé mají rádi.“ (pozitivní reakce), dále „Je mi to jedno.“ (neutrální reakce) a „Takoví lidé by se měli léčit, není to normální.“ (negativní reakce). Otázka číslo 5 se týkala heterosexuálního páru a odpovědělo na ni pozitivně 73 (52,9 %) dívek z celkového počtu 138 (100 %) dívek. Z těchto 73 dívek odpovědělo na otázku číslo 6, která se týkala homosexuality mužů, pozitivně 48 (65,8 %). Otázka číslo 7 se týkala homosexuality žen a z uvedených 48 dívek na tuto otázku odpovědělo pozitivně 47 (97,9 %) dívek. U chlapců byla situace velmi rozdílná. Na 5. otázku, která se týkala heterosexuálního páru, odpovědělo pozitivně 34 (37,8 %) chlapců z celkových 90 (100 %). Z těchto 34 chlapců odpověděli na otázku číslo 6, která se týkala homosexuality mužů, kladně, tedy podporujícím vyjádřením, pouze 3 chlapci (8,8 %). Co se týče otázky číslo 7, která se zabývala homosexualitou žen, odpověděli 3 (100 %) uvedení chlapci opět pozitivně. Na otázku 5, 6 i 7 odpovědělo pozitivně 47 (34,1 %) dívek z celkových 138 (100 %). Mezi chlapci, kteří odpověděli pozitivně, se našli

pouze 3 (3,3 %) respondenti z celkových 90. Z uvedeného porovnání dat můžeme vyvodit to, že ve vzorku respondentů, kteří se zúčastnili výzkumu, se k projevům náklonnosti (nejen) homosexuálů staví tolerantněji dívky než chlapci. To je možné doložit rozdílnými počty kladných (tolerantních a podporujících odpovědí). Zároveň se uvedení chlapci staví stejně k homosexualitě žen i mužů, u uvedených dívek se reakce na homosexualitu žen a mužů lišila pouze v jednom případě.

Tabulka č. 7: komparace dat u otázek č 5, č. 6 a č. 7

	Muži	Ženy
celkem	90	138
otázka 5	34	73
otázka 6	3	48
otázka 7	3	47

2.4 Edukační materiál

V této podkapitole bude uvedena doporučená příprava na dvě vyučovací hodiny (90 minut celkem) pro předmět výchova ke zdraví nebo pro obsahově totožný předmět. Tento plán bude doporučen pro 9. ročník Základní školy Radotín, jelikož ze zpracovaných dat vyplynulo, že se právě na této škole vyskytlo nejvyšší procento negativních, tedy nejméně tolerantních odpovědí. Učitel, který bude vést danou dvouhodinovou výuku, by měl znát aktuální situaci ve třídě, předchozí znalosti a prekoncepty žáků a měl by vědět, jaká témata jsou pro dané žáky potřebná a do jaké hloubky v této tematice může proniknout. Zároveň by měl být dostatečně edukovaný v tematice sexuality, sexuální identity a sexuální orientace a měl by znát aktuální informace a nejnovější poznatky z této oblasti. Zároveň je nutné poznamenat, že tato příprava neslouží jako definitivní pokrytí tématu LGBT ve výuce výchovy ke zdraví nebo v obsahově totožných předmětech na základních školách. Může sloužit například jako uvedení do tématu a naladění žáků na téma sexuality, sexuální identity atd. Toto téma lze zařadit v rámci okruhu dospívání a změny, které jej doprovází nebo dále v rámci sexuální výchovy.

V podkapitole 2.3 bylo zmíněno, že podle získaných výsledků bylo zaznamenáno nejvyšší procento negativních odpovědí na Základní škole Radotín. Konkrétně to bylo 15,3 %, průměr počtu negativních odpovědí na všech školách činil 11 %. Nejvíce odpovědí vyjadřujících negativní postoj bylo na Základní škole Radotín zaznamenáno u následujících otázek:

- ✓ Otázka č. 2: Když vidíš v televizi nebo ve městě tzv. pride průvod...

- ✓ Otázka č. 11: Pokud si chce transgender osoba změnit pohlaví ...
- ✓ Otázka č. 12: Pokud si chce muž a žena adoptovat dítě, mohou si ho vzít oba jako rodiče. Pokud si chtějí dva muži nebo dvě ženy adoptovat dítě, může si ho vzít pouze jeden z nich a dítě tedy bude mít oficiálně pouze jednoho rodiče. Připadá ti to fér?

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že problematickými tématy pro tuto konkrétní třídu je prezentování LGBT komunity ve veřejném prostoru, dále změna pohlaví transgender osob a práva homosexuálních párů ve vztahu k dětem. Některá témata budou proto využita i pro edukační materiál a náplň konkrétních dvou hodin. Struktura přípravy na tyto dvě vyučovací hodiny je uvedena v tabulce č. 8.

Tabulka č. 8: Struktura vyučovací hodiny

Třída	9. ročník
Téma hodiny (název)	LGBT+
Cíle hodiny	<p>Žák charakterizuje vlastními slovy, co znamenají jednotlivá písmena LGBT.</p> <p>Žák popíše situaci coming-outu transsexuální osoby a navrhne příslušnou reakci na tuto situaci.</p> <p>Žák projevuje zájem o danou tematiku, projevuje kladné postoje vůči jedincům s odlišnou sexualitou.</p> <p>Žák diskutuje na téma sexuální orientace, transsexualita, LGBT atd.</p>
Prekoncept (východiska hodiny)	<p>Žák chápe pojmy homosexualita a heterosexuality.</p> <p>Žák je obeznámen s psychickými a fyzickými změnami lidského jedince v období dospívání.</p> <p>Žák rozumí pojmům tolerance a diskriminace.</p>
Pomůcky	Volně dostupný obrázek LGBT vlajky, video
Rozpis výukových aktivit	<p>0–3 minuty: organizace a úvod hodiny</p> <p>3–7 minut: promítnutí LGBT vlajky, metoda brainstormingu (pracuje celá třída, žáci sdílí všechny myšlenky, které je napadají)</p> <p>- <i>Co se vám vybaví, když se řekne LGBT nebo když uvidíte tuto vlajku?</i></p>

	<p>Dále lze položit následující otázky:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Setkali jste se už s touto vlajkou? Co reprezentuje?</i> - <i>Jaká slova jsou zastoupena písmeny LGBT?</i> <p>7–10 minut: promítání videa na téma Prague Pride, např. reportáž dostupná na následujícím odkazu https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2563138-prahou-projde-pruvod-hrdosti-pride-parade-akce-maji-i-odpurci</p> <p>10–15 minut: metoda think – pair – share (žáci se nejprve zamyslí nad otázkami samostatně, poté konzultují ve dvojici, následně dvojice sdílí své nápady a myšlenky s celou třídou), žáci mohou sdílet i své osobní zážitky a zkušenosti, odpovídají na následující otázky</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Co bylo předmětem reportáže?</i> - <i>Jaké poslání má tento průvod?</i> - <i>Jaké jsou důvody pro pořádání takového průvodu a proč?</i> <p>15–17 minut: opětovné shlédnutí první části uvedeného videa</p> <p>17–35 minut: diskuse v menších skupinách (cca 5–7 žáků) na téma transgender lidé, žáci odpovídají na otázky promítnuté na tabuli, vyučující diskutuje s jednotlivými skupinami samostatně</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Jaký problém řešila ve svém životě Ema?</i> - <i>Jak se k Emě zachovala její matka?</i> - <i>Jak se k Emě pravděpodobně postavila její rodina?</i> - <i>Jakým procesem Ema pravděpodobně prochází?</i> <p>35–40: minut pauza</p> <p>40–45 minut: zadání následujícího úkolu:</p> <p><i>Jak by se měl zachovat rodič, který se právě od svého potomka dozvěděl to, že se cítí být mužem/ženou a podstupuje změnu pohlaví? Zpracujte danou situaci libovolnou formou, například popis, rozhovor, komiks nebo nacvičte dialog ve dvojici. Pracujte samostatně nebo se sousedem v lavici.</i></p> <p>45–65: žáci pracují na zadaném úkolu, stručně popíší smyšlenou situaci a především to, jak by se asi člověk měl</p>
--	---

	<p>zachovat, pokud by mu někdo blízký svěřil, že prochází obdobnou situací, jakou prožila Ema z reportáže (ve formě rozhovoru, komiksu, dialogu ve dvojici, nebo jinak podle vlastní fantazie)</p> <p>65–80: dobrovolné prezentování výsledků předchozí aktivity, reakce a zpětná vazba od spolužáků, žáci reagují na uvedené reakce spolužáků, hodnotí je, vyučující usměřuje</p> <p>80–90 minut: závěr a zhodnocení hodiny, prostor na dotazy</p>
--	---

Při přípravě vyučovací hodiny a plánování výuky je možné použít učebnici jako jednu z materiálních didaktických pomůcek. V následující části budou porovnány dvě učebnice, které jsou využívány na některých základních školách. Bude zde popsáno, zda obsahují tematiku sexuality, případně LGBT a jakým způsobem toto téma žákům podávají. Záměrně byly vybrány učebnice, které jsou svým vydáním od sebe časově vzdálenější, aby bylo možné porovnat, zda má doba vydání vliv na přítomnost a zpracování tematiky odlišných sexuálních orientací. Jako první bude stručně charakterizována aktuální učebnice *Výchova ke zdravému životnímu stylu* vydaná v nakladatelství Fraus, následovat bude starší učebnice vydaná nakladatelstvím Fortuna – *Rodinná výchova, zdravý životní styl 2*. Na závěr bude uvedeno pojetí tématu sexuality v Rámcovém vzdělávacím programu, který byl v roce 2021 aktualizován. Srovnání učebnic je provedeno podle autorky této práce, nebyla využita žádná oficiální kritéria. Srovnání je zaměřeno pouze na obsahovou stránku.

Výchova ke zdravému životnímu stylu

Učebnice pro druhý stupeň základních škol (6. – 9. ročník) a odpovídající ročníky víceletých gymnázií. Učebnice je členěna do sedmi kapitol, 2. kapitola „Změny v životě člověka“ obsahuje podkapitulu „Sexuální výchova“, které jsou věnovány dvě strany. Text, obrazový podklad, otázky a úkoly jsou zaměřeny na pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, pohlavně přenosné choroby, antikoncepci a (ne)plánované rodičovství. Homosexualita je zmíněna okrajově ve cvičení na doplňování slov do textu, dále je zde uveden pojem lesbicismus. Oba pojmy jsou, podle autorky této práce, uvedeny v nelichotivém kontextu, který vrhá na homosexualitu dojem spíše negativní či odstrašující (Krejčí, 2021).

Rodinná výchova, zdravý životní styl 2

Druhý díl této učebnice je určen pro 6. – 9. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletých gymnázií (stejně jako díl první). Učebnice je rozdělena do pěti kapitol, poslední

z nich, tedy pátá, nese název „Na prahu dospělosti“. Tato kapitola se zabývá psychickými i fyzickými změnami v průběhu dospívání, řeší emoční aspekty lásky a zamilovanosti, dále se věnuje reprodukčnímu zdraví, pohlavně přenosným chorobám nebo plánovanému rodičovství. V části věnované sexuálním deviacím můžeme nalézt část textu, který se věnuje transsexualitě a homosexualitě. I přesto, že je zde uvedeno, že tyto stavy neoznačujeme jako deviace, zařazení do stejné kapitoly není, podle autorky této práce, vhodné, pokud je chceme prezentovat jako nedevariantní stavy. Transsexualita je zde navíc spojena se slovem postižený. Homosexualita je v učebnici nejprve neutrálně popsána a charakterizována, vzápětí je ale spojována s nemožností vytvoření rodiny, nestabilitou partnerských dvojic a dále je upozorněno i na vyšší sexuální promiskuitu. Navzdory faktu, že je učebnice více než 20 let stará, je zde transsexualita a homosexualita, pro potřeby druhého stupně základních škol a příslušné ročníky nižších gymnázií, popsána dostatečně, v porovnání například s výše uvedenou učebnicí, která je časově mnohem mladší a dalo by se tedy předpokládat, že bude aktuálnější a otevřenější právě z hlediska sexuality (Marádová, 1999).

Na závěr této podkapitoly je vhodné shrnout, že podle autorky této práce, byla první popsána učebnice (*Výchova ke zdravému životnímu stylu*) sestavena zčásti konstruktivisticky, obsahovala tedy různorodá cvičení a procvičování, doplňující otázky, zajímavosti a informace nad rámec základních informací. Druhá učebnice (Rodinná výchova), byla pojata především transmisivně, obsahovala tedy spíše ucelené texty, které mají sloužit k předání základních informací. Co se týče tematiky sexuální orientace, větší část jí byla věnována ve starší učebnici (*Rodinná výchova*). V tomto případě tedy nebyla novější učebnice detailnější nebo konkrétnější v prezentovaných informacích ohledně sexuální orientace.

2.5 Shrnutí praktické části

V druhé kapitole této diplomové práce byly představeny především výsledky získané pomocí dotazníkového šetření. Nejprve byly představeny výzkumné cíle a výzkumné otázky, které udávaly směr celého výzkumu a charakter praktické části diplomové práce. Dále byla popsána metodologie, která zahrnovala charakteristiku výzkumného nástroje, vzorku respondentů a popis škol, které respondenti navštěvovali. Tato podkapitola obsahovala i shrnutí začlenění problematiky LGBT do RVP ZV. Poté následovala část s výsledky, které byly získány v dotazníkovém šetření. Po představení a zpracování výsledků, které byly zjištěny v dotazníku, došlo na diskusi a porovnání těchto dat.

V diskusi byly zodpovězeny výzkumné otázky a zpracovány výzkumné cíle. V následující podkapitole byla uvedena struktura vyučovacích hodin pro vybranou školu, která představovala konkrétní praktický výstup této práce. Tato pasáž zahrnovala i porovnání dvou vybraných učebnic z pohledu tematiky LGBT.

Závěr

Diplomová práce s názvem „Postoje žáků druhého stupně vybraných základních škol k LGBT“ zjišťovala, jak se žáci staví k homosexualitě, změně pohlaví, rodičovstvím homosexuálů a dalším příbuzným tématům. Text práce se skládal ze dvou hlavních částí, teoretické a praktické. V první části byl uveden teoretický základ pro hlavní motiv práce, kterým je skupina LGBT. Tento motiv spojuje všechny podkapitoly teoretické části, ve kterých byla rozebrána například legislativa, dalšími podkapitolami byly mimo jiné „Homoparentalita“ a „Homofobie“. Druhá kapitola obsahovala praktickou část této práce. Obsahovala tedy charakteristiku výzkumných cílů, dále popis metodologie, kdy zvolenou metodou pro výzkum bylo dotazníkové šetření. Výzkumným vzorkem byli žáci vybraných základních škol. V dalších podkapitolách praktické části následovalo zpracovávání, vyhodnocování a porovnávání výsledků. Díky tomu byl splněn i hlavní cíl práce, jehož závěrem bylo zjištění, že malá část žáků, konkrétně 23 (9,5 %) z celkových 242, má negativní postoj ke skupině LGBT. Žáci vybraných základních škol mají tedy postoje převážně neutrální a pozitivní. Výstupem, který vyplynul z této práce na základě potřeb žáků konkrétní školy, je struktura vyučovací hodiny. Tato struktura je doporučena pro základní školu, jejíž žáci zaujímali nejčastěji negativní postoje k LGBT. Struktura výuky je rozplánována do dvou vyučovacích hodin, výstupem žáků bude zpracování modelové situace související s LGBT. Tento materiál ve formě přípravy na výuku mohou dále využít například učitelé výchovy ke zdraví pro práci s vlastní třídou nebo jako námět či inspiraci pro výuku tematiky LGBT.

Seznam použitých informačních zdrojů

ČECHOVÁ, Helena a Lada HAJDÍKOVÁ. 2016. Duhová příručka pro vyučující: jak přispívat k bezpečnému a zdravému klimatu v prostředí školy na příkladu prevence homofobní šikany. Praha: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu z.s., Proud. ISBN 978-80-88175-01-8.

DECARLI VALDROVÁ, Jana a Lucie JARKOVSKÁ, Kateřina Machovcová, Hana MAŘÍKOVÁ a kolektiv. 2004. Abc feminismu. Brno: Nesehnutí. ISBN 80-903228-3-2.

FAFEJTA, Martin. 2016. Sexualita a sexuální identita: sociální povaha přirozenosti. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1030-6.

FAFEJTA, Martin. 2009. INTERSEXUALITA JAKO ZPOCHYBNĚNÍ SYSTÉMU DVOU POHLAVÍ A GENDERŮ. In: BÍLEK, Petr a kol. Kultura média komunikace S P E C I Á L: VYPRÁVĚNÍ – IDENTITA – DIFERENCE Vybraná témata kulturních studií. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, str. 91–103. ISBN 978-80-244-2463-7.

FIFKOVÁ, Hana a Miroslav HRICZ, Lucie JARKOVSKÁ, Lenka KUBRICHTOVÁ a kolektiv. 2002. Transsexualita: Diagnostika a léčba. Praha: Garda Publishing. ISBN 80-247-0333-5.

FIFKOVÁ, Hana. 2008. Transsexualita a jiné poruchy pohlavní identity. 2.vyd. Praha: Garda Publishing. ISBN 978-80-247-1696-1.

FIFKOVÁ, HANA. 2009. SEXUÁLNÍ VÝCHOVA – vybraná témata. Praha: MŠMT ve spolupráci s VÚP. ISBN 978-80-87000-29-8. Dostupné z: https://img.ihned.cz/attachment.php/800/26759800/5BoLam3EnQqM0iU1A4h9kGH2pCJ7dIfb/sexvych_metodicka_prirucka.pdf

HARTL, 2010. Pavel a Helena HARTLOVÁ. Velký psychologický slovník. Praha: Portál, str. 504. ISBN 978-80-7367-686-5.

Health and well-being. World health organization [online]. Geneva: WHO, [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.who.int/data/gho/data/major-themes/health-and-well-being>.

JANDOUREK, Jan. 2012. Slovník sociologických pojmů: 610 hesel. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3679-2.

KALNICKÁ, Zdeňka. 2009. Úvod do gender studies otázky rodové identity. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd. ISBN 978-80-7248-528-4.

KRAMULOVÁ, Daniela. 2014. Petřík má doma dvě maminky. Informatorium. 21(5), str. 16–17.

KREJČÍ, Milada, Lenka ŠULOVÁ, František ROZUM a Dagmar HAVLÍKOVÁ. 2021. *Výchova ke zdravému životnímu stylu*. 2. vydání. Plzeň: Fraus. ISBN 978-80-7489-732-0.

KUBY, Gabriele. 2014. *Gender: nová ideologie ničí rodinu*. Brno: Kartuziánské nakladatelství. ISBN 978-80-87864-18-0.

KUTÁLKOVÁ, Petra. 2015. *Duhové rodiny vy stínu státu*. Praha: Prague pride, z.s. ISBN 978-80-260-9143-1.

MARÁDOVÁ, Eva. 1999. *Rodinná výchova pro 6.-9. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletého gymnázia*. Praha: Fortuna, ISBN 80-7168-643-3.

MERTIN, Václav. 2017. Homoparentální rodiny. *Školní poradenství v praxi: nový odborný časopis pro poradenské pracovníky*, 4(1), str. 8–10. Wolters Kluwer. ISSN 2336-3436.

Personenstandsgesetz (PStG): § 22 Fehlende Angaben, abs. 3. Bundesministerium für Justiz und Verbraucherschutz [online]. [cit. 2021-06-23]. Bundesrepublik Deutschland: Bundesministerium für Justiz und Verbraucherschutz. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/pstg/BJNR012210007.html>

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

PRACOVNÍ SKUPINA PRO OTÁZKY SEXUÁLNÍCH MENŠIN MINISTRYNĚ PRO LIDSKÁ PRÁVA A NÁRODNOSTNÍ MENŠINY. 2007. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR. ISBN 978-80-87041-33-8. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/CZ_analyza_web.pdf

RYCHLÍK, Martin. 2016. Školy podceňují homofobii. *Lidové noviny*. 29(24), str. 4.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. 2021. Praha: MŠMT. Dostupné z: <https://www.nuv.cz/file/4983/>

SEDLÁČKOVÁ, Anna. 2011. Máš radši maminku, nebo ... maminku? *Psychologie dnes*. 17(5), str. 12–15.

SLOBODA, Zdeněk. 2016. *Dospívání rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta. ISBN 978-80-881-6309-1.

SMETÁČKOVÁ, Irena a Richard BRAUN. 2009. Homofobie v žákovských kolektivech. Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-016-2.

SOKOLOVÁ, Věra. 2004. Současné trendy feministického myšlení. In: Kolektiv autorů. Abc feminismu. 1. Brno: NESEHNUTÍ Brno, str. 199–212. ISBN 80-903228-3-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2012. Vývojová psychologie: Dětství a dospívání. 2. aktualizované vydání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

WEISS, Petr. 2010. Sexuologie. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2492-8.

WEISS, Petr a Jaroslava PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, KOUCKÁ, Pavla, ed. 2006. Existuje bisexualita. Psychologie dnes. Praha: Portál, 12(7-8), str. 29–31. ISSN 1212-9607.

Základní škola Polná. [online]. [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <http://zs.polna.cz/>

Základní škola Jablunkov. [online]. [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <https://www.zsjablunkov.cz/>

Základní škola Bystřice. [online]. [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <https://www.zsbystricebn.cz/>

Základní škola Křížová [online]. [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <http://zskrizova.cz/>

Základní škola T. G. Masaryka [online]. [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <https://www.zstgm-ji.cz/>

Základní škola D. a E. Zátokových [online]. [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <https://zszatokovych.eu/>

Základní škola Radotín [online]. [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <https://www.skola-radotin.cz/>

Základní škola Raškovice [online]. [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <https://www.zsraskovice.cz/>

Základní škola Ohradní [online]. [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <https://www.zs-ohradni.cz/>

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra, 2016, ročník 2012, částka 33.

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. In: Sbíрка zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra, 2016, ročník 2006, částka 38.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: Sbíрка zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra, 2016, ročník 1999, částka 111.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Sbírka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra, 2016, ročník 1995, částka 41.

ZVĚŘINA, Jaroslav. 2004. Feminismus a jeho současné podoby. Revue politika. **2**.(1), 27–30.

ZVĚŘINA, Jaroslav. 2012. Lékařská sexuologie: učební text pro 1. lékařskou fakultu UK. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2049-7.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Ukázky vyplněných dotazníků

Příloha č. 3: Otázka číslo 16

Příloha č. 4: Otázka 19, odpovědi kategorie ostatní

Příloha č. 5: Otázka číslo 20